

Η θέση της γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Πορεία στο Λαβύρινθο;

Βασίλης Βουϊδάσκης*

Περίληψη

Η διερεύνηση και η αξιολόγηση της θέσης της γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από ειδικές υπηρεσίες και εξειδικευμένες οπτικές γωνίες σ' ολόκληρη την Ευρώπη. Στα πλαίσια αυτών των μελετών αν και διαπιστώνεται η μειονεκτική θέση της γυναίκας, παράλληλα παρατηρείται ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την αριθμητική συμμετοχή τους, στα κεντρικά όργανα των πολιτικών αποφάσεων.

1. Εισαγωγή

Υπάρχει κοινή αποδοχή και διεθνής αναγνώριση του γεγονότος ότι η γηραιά μας Ήπειρος πρόσφερε στην ανθρωπότητα μια πλούσια και ανεπανάληπτη πολιτισμική κληρονομιά. Στη μακραίωνη κοινωνικο-πολιτική της ιστορία φαίνεται ανάγλυφα η σταθερή της προσήλωση στις αιώνιες πανανθρώπινες αξίες, όπως της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της λαϊκής κυριαρχίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας, οι οποίες με πολλούς αγώνες και με μεγάλες θυσίες κατακτήθηκαν από τους λαούς της.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, της οποίας οι χώρες έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο σε όλους αυτούς τους κοινωνικούς αγώνες για την απόκτηση και την εδραίωση αυτών των αξιών, από την αρχή

* Επίκουρος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

κιάλας της ίδρυσής της, τόνισε ιδιαίτερα την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας πέρα από κάθε βιολογική ή κοινωνική διαφορά προέλευσης και καταγωγής. Όπως ήταν φυσικό τα κράτη-μέλη δεν έμειναν αδιάφορα στην προσπάθεια της γυναίκας να καταργήσει παραδοσιακές αυταρχικές και πατριαρχικές δομές, να εξαλείψει ή τουλάχιστον να μειώσει σύγχρονες κοινωνικές προκαταλήψεις, που τη θέλουν να παραμένει ακόμα πολίτης δεύτερης κατηγορίας σε μια, υποτίθεται, πολιτισμένη ευρωπαϊκή κοινωνία, που βρίσκεται μπροστά στο κατώφλι του εικοστού πρώτου αιώνα και της τρίτης μεταχριστιανικής χιλιετηρίδας.

Για την αντιμετώπιση του σοβαρού προβλήματος της θέσης της γυναίκας, που συνοψίζεται στη διεκδίκηση ίδιων με τον άντρα δικαιωμάτων και στην παροχή ίσων με εκείνον ευκαιριών, η ευαισθησία της ΕΟΚ εκδηλώθηκε περισσότερο μετά τις πρώτες άμεσες και καθολικές εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹.

Μετά από ψηφίσματα σ' αυτό το σημαντικό συλλογικό κοινοτικό θεσμό ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 1981 η σύσταση μιας Εξεταστικής Επιτροπής, η οποία ανέλαβε την ευθύνη να επιβλέπει την εφαρμογή από τα ίδια τα κοινοτικά όργανα των βασικών κατευθύνσεων ενός ψηφίσματος του Ευρωκοινοβουλίου σχετικού με την εξέλιξη της θέσης της γυναίκας σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ. Καθοριστική ωστόσο προς αυτή την κατεύθυνση υπήρξε η ίδρυση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Ιούλιο του 1984 μιας μόνιμης Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Σ' αυτή την επιτροπή, η οποία αποτελείται κυρίως από γυναίκες, δόθηκε η εντολή να επαγρυπνεί για την εφαρμογή όλων εκείνων των οδηγιών, που ισχύουν σχετικά με το θέμα της ισότητας της γυναίκας στο χώρο της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της επαγγελματικής επιμόρφωσης και σε άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Οι δραστηριότητες και οι πρωτοβουλίες αυτής της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας είναι πραγματικά σημαντικές. Αγωνίζεται συνειδητά και στηρίζει τον αγώνα της γυναίκας για μεγαλύτερη χειραφέτηση στα πλαίσια των μελών-χωρών αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Καταγγέλει τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων της γυναίκας, παρεμβαίνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με εισηγητικές εκθέσεις και καταφέρνει να περνά νέες και προοδευτικές απόψεις σχετικές με τη βελτίωση της θέσης της γυναίκας σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Αρκεί να αναφερθεί το γεγονός ότι, εκτός των άλλων, από το 1989 μέχρι το 1992 κατάφερε να περάσουν και να εγκριθούν από το Ευρωκοινοβούλιο είκοσι σημαντικά ψηφίσματα, τα οποία αναφέρονται σε

καυτά θέματα της γυναίκας σχετικά με την ίση αμοιβή και μεταχείριση, την υγειονομική περίθαλψη, την αξιοπρέπεια στον εργασιακό της χώρο, την προώθηση της δυνατότητας παροχής ίσων ευκαιριών με τον άντρα και σε άλλους ζωτικούς τομείς της κοινωνικής συμβίωσης².

Σκοπός ωστόσο της ερευνητικής μας προσπάθειας δεν είναι η αναζήτηση των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων αυτής της Επιτροπής ή ολόκληρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ισότητα των δυο φύλων, αλλά ούτε και η διαπίστωση της σημερινής θέσης της γυναίκας στις δώδεκα χώρες και στους διάφορους τομείς της πολιτιστικής, της οικονομικής, της πολιτικής και γενικότερα της κοινωνική ζωής. Αντίθετα, σκοπός μας είναι η διερεύνηση και η διαπίστωση της θέσης της γυναίκας της ΕΟΚ μέσα στο ίδιο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από το 1979 μέχρι σήμερα, περίοδο κατά την οποία τα μέλη του, οι εκπρόσωποι δηλαδή των χωρών-μελών, αναδεικνύονται μετά από άμεση και καθολική ψηφοφορία. Με άλλα λόγια, μας κατευθύνει η προβληματική που προέρχεται από το ερώτημα: Έχουν οι γυναίκες των χωρών-μελών της ΕΟΚ τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες και τους παρέχονται οι ίδιες ευκαιρίες να εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ισότιμα μ' αυτούς; Με άλλη διατύπωση: Έχουν οι γυναίκες ως ισότιμοι πολίτες κι εκείνες της ΕΟΚ τις ίδιες ευκαιρίες και δυνατότητες με τους άντρες να ασκούν εκείνο το εκλογικό δικαίωμα, που τους παρέχει η νομοθεσία όχι απλώς μονόδρομα να εκλέγουν μόνον, αλλά και να εκλέγονται, να εκπροσωπούν δηλαδή, ισότιμα με εκείνους της χώρα τους, αλλά συγχρόνως και το φύλο τους, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο;

Η απάντηση σ' αυτό το σημαντικό ερώτημα θα οδηγήσει σε αξιόλογα συμπεράσματα σχετικά με τη δυνατότητα ή την αδυναμία πρόσβασης της ευρωπαϊκής γυναίκας στην πολιτική ζωή και ειδικά στο κέντρο αποφάσεων που λέγεται Ευρωκοινοβούλιο, στο χώρο τον οποίο παίρνονται αποφάσεις για περισσότερους από τριακόσια εκατομμύρια πολίτες.

Απ' αυτή ακριβώς τη σοβαρή διαπίστωση της δυνατότητας ή της αδυναμίας θα μπορούν να εξαχθούν επίσης σημαντικά συμπεράσματα για το βαθμό που οι γυναίκες ευρωβουλευτές μπορούν να επηρεάζουν τις πολιτικές αποφάσεις γενικά, αλλά και προς την άλλη κατεύθυνση, στο μέτρο δηλαδή που αυτές ασκούν ποικιλόμορφες επιρροές και οδηγούν ή όχι τις ευρωπαϊκές γυναίκες σε μεγαλύτερη χειραφέτηση, προς την κατάκτηση περισσότερων ευκαιριών και στη διεκδίκηση ίσων δικαιωμάτων συγκριτικά με τους άντρες. Με άλλα λόγια, ανοίγουν οι

γυναίκες ευρωβουλευτές στις γυναίκες της ΕΟΚ καινούργιους δρόμους και προσφέρουν σ' αυτές νέες απελευθερωτικές διεξόδους, ή μήπως βρίσκονται οι ίδιες στα ίδια παραδοσιακά αδιέξοδα και στο δικό τους κοινοτικό Ευρωπαϊκό κλουβί;

Τα αποτελέσματα των ερευνών σχετικά με τη θέση της γυναίκας γενικά στο χώρο της παραγωγής, στον επαγγελματικό και εργασιακό χώρο, στη βιομηχανία, στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό επιχειρηματικό τομέα, στην εκπαίδευση και σε άλλες περιοχές, ποικίλουν από χώρα σε χώρα και από τομέα σε τομέα. Υπάρχουν βέβαια μερικοί τομείς, στους οποίους οι γυναίκες υπερεκπροσωπούνται συγκριτικά με τους άντρες. Υπάρχουν ωστόσο και άλλες περιοχές της επαγγελματικής ζωής, όπως στο χώρο της πολιτικής και σε άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων, όπου πραγματικά κυριαρχούν οι άντρες. Σ' αυτούς τους χώρους η παρουσία της γυναίκας δε φαίνεται να είναι ισότιμα αντιπροσωπευτική μ' εκείνη του άντρα. Μ' αυτή την έννοια στη συγκεκριμένη περίπτωση διατυπώνεται και η υπόθεση: οι γυναίκες της Ευρώπης των Δώδεκα δεν εκπροσωπούνται ισότιμα με τους άντρες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Και με διαφορετική διατύπωση: οι χώρες της ΕΟΚ στέλνουν συγκριτικά περισσότερους άντρες από γυναίκες ευρωβουλευτές στο Στρασβούργο για εκπροσώπηση.

Τη διαπίστωση ή όχι αυτής της υπόθεσης επιδιώκουμε στη συνέχεια. Τα δεδομένα προήλθαν από το πρωτογενές υλικό ορισμένων επίσημων κοινοτικών ντοκουμέντων, από μερικούς βιογραφικούς καταλόγους, στους οποίους αναφέρονται τα ονόματα όλων των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με ελάχιστα βιογραφικά στοιχεία. Από την παρατήρηση και τη συστηματική μελέτη αυτών των στοιχείων, αντλήσαμε σημαντικές πληροφορίες και αποκαλυπτικά στατιστικά δεδομένα. Με την παρουσίαση αυτών των δεδομένων, την κοινωνιολογική τους ανάλυση και την περιγραφή και την ερμηνεία τους, οδηγηθήκαμε σε ορισμένες διαπιστώσεις σχετικά με το θέμα μας, τη θέση της γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο³.

2. Η εκπροσώπηση της γυναίκας των χωρών-μελών

Στον Πίνακα 1 (βλέπε παράρτημα), εμφανίζεται η ακριβής εκπροσώπηση των αντρών και γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπως αυτό διαμορφώθηκε κατά τις τρεις πρώτες άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες⁴ των λαών όλων των κρατών-

μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας τον Ιούνιο του 1979, του 1984 και επίσης τον Ιούνιο του 1989. Σ' αυτήν την εκπροσώπηση συμπεριλαμβάνεται ακόμα η ελληνική, μετά την προσχώρηση της Ελλάδας και την άμεση και καθολική ψηφοφορία τον Οκτώβριο του 1981. Συμπεριλαμβάνεται επίσης η ισπανική και πορτογαλική εκπροσώπηση μετά την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και την άμεση και καθολική ψηφοφορία τον Οκτώβριο του 1986, καθώς επίσης και η συμπληρωματική εκπροσώπηση των 18 ανατολικογερμανών βουλευτών ως παρατηρητών μετά την επανένωση της Γερμανίας και τις εκλογές του 1990. Σε μια πρώτη φάση κοινωνιολογικής ανάλυσης αυτών των αποτελεσμάτων θα μπορούσαν να γίνουν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

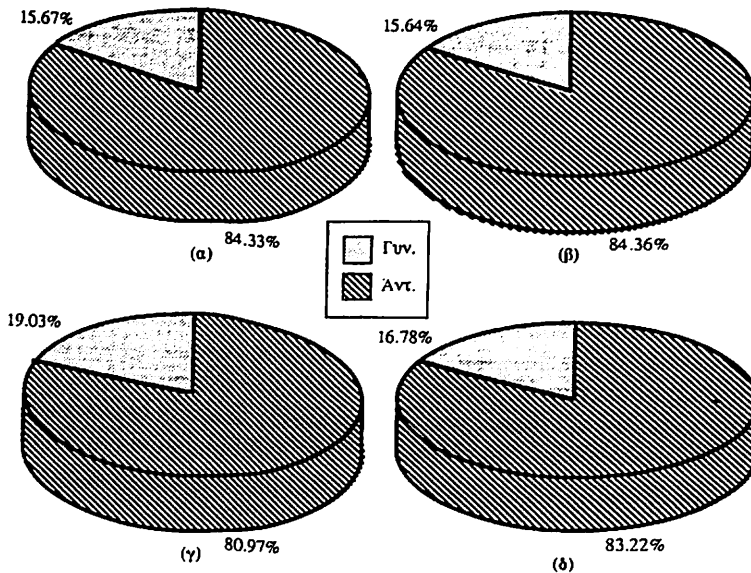
Γενικά επαληθεύεται η υπόθεση, όπως εξάλλου και αναμενόταν, ότι η γυναίκα δεν εκπροσωπείται ισότιμα με τον άντρα σ' αυτό τον κορυφαίο θεσμό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εκείνο ωστόσο που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η σημαντική διαφορά εκπροσώπησης των δυο φύλων, κατά την οποία ο άντρας-πολίτης της ΕΟΚ εμφανίζει περίπου εξαπλάσια εκπροσώπηση στην Ευρωπαϊκή Βουλή συγκριτικά με τη γυναίκα. Περίπου μόνο ένα από τα έξι μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι γυναίκα (Σχήμα 1). Πιο συγκεκριμένα:

α) Από τους 434 συνολικά βουλευτές των δέκα χωρών-μελών της ΕΟΚ, οι οποίοι προήλθαν από την πρώτη άμεση και καθολική εκλογή του 1979⁵, (για την Ελλάδα το 1981), μόνο οι 68 (15.67%) ήταν γυναίκες και οι 366 (84.33%) άντρες. Χωρίς αμφιβολία η συμμετοχή των γυναικών βουλευτών σ' αυτή την πρώτη περίοδο του Ευρωκοινοβουλίου θα ήταν μεγαλύτερη στην ΕΟΚ των εννέα χωρών-μελών, η προσχώρηση όμως ως δέκατου κράτους-μέλους της Ελλάδας, η οποία κατέλαβε και την τελευταία θέση στη γυναικεία εκπροσώπηση, είχε ως συνέπεια τη χαμηλότερη συνολική συμμετοχή των γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

β) Στη δεύτερη άμεση και καθολική ψηφοφορία του 1984⁶ (για την Ισπανία και Πορτογαλία του 1986)⁷ ο συνολικός αριθμός των βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανήλθε στους 518. Το αξιοσημείωτο σ' αυτή την ψηφοφορία συγκριτικά με την πρώτη είναι το γεγονός ότι, ενώ ο συνολικός αριθμός των ευρωβουλευτών μεγάλωσε, αφού οι άντρες έφθασαν τους 437 και οι γυναίκες τις 81, η ποσοστιαία εκπροσώπηση των δυο φύλων, 84.36% για τους άντρες και 15.64% για τις γυναίκες, παρέμεινε σχεδόν η ίδια συγκριτικά με την προηγούμενη, με μια μόνο ασήμαντη μείωση των γυναικών: 0.03%. Αντίθετα, δηλαδή, σε μια αναμενό-

μενη αυξητική τάση εκπροσώπησης της γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τη δεύτερη καθολική ψηφοφορία και μετά την πάροδο μιας πενταετίας και την πιθανή βελτίωση της θέσης γενικά της γυναίκας στους διάφορους τομείς της πολιτιστικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής, παρατηρήθηκε μια στασιμότητα.

Αναμφίβολα και σ' αυτή την περίπτωση η παρουσία της γυναίκας θα ήταν δυναμικότερη και η συμμετοχή της στην Ευρωβουλή μεγαλύτερη, αν η ΕΟΚ συνέχιζε την πορεία της μόνο με τους μέχρι τότε δέκα εταίρους της. Η κοινωνιολογική εξήγηση αυτής της μικρότερης εκπροσώπησης έρχεται αβίαστα από τις άμεσες εξελίξεις, οι οποίες επήλθαν μέσα στους κόλπους της Κοινότητας. Μετά την Ελλάδα, αυτή τη φορά άλλες δυο παραδοσιακές και οικονομικά αναπτυσσόμενες μεσογειακές χώρες έγιναν το ενδέκατο και το δωδέκατο κράτος-μέλος αντίστοιχα. Με την προσχώρησή της η Ισπανία κατέλαβε την ενδέκατη θέση με το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Περισσότερο καθοριστική ήταν η προσχώρηση της Πορτογαλίας στην ΕΟΚ, της οποίας η εκπροσώπηση σε γυναίκες ήταν μηδενική.

Σχήμα 1. Κυκλικά διαγράμματα συνολικής εκπροσώπηση αντρών-γυναικών στο Ε.Κ. κατά τις τρεις πρώτες άμεσες και καθολικές εκλογές: (α) 1979, (β) 1984, (γ) 1989 και (δ) οι Μ.Ο. τους του Πίνακα 1 (βλέπε παράρτημα).

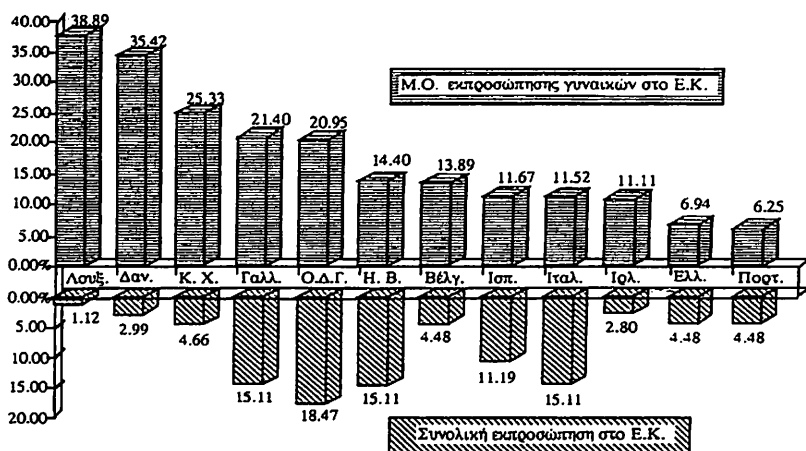
γ) Σχετική ανοδική τάση του αριθμού των γυναικών βουλευτών στο Ευρωκοινοβούλιο της τάξης του 3.39% εμφανίστηκε κατά την τρίτη άμεση και καθολική ψηφοφορία του 1989⁸. Και σ' αυτήν την ψηφοφορία η ανοδική τάση εκπροσώπησης των γυναικών ευρωβουλευτών θα μπορούσε να ήταν ελαφρά μεγαλύτερη, αν και πάλι κατά την πορεία δεν συνέβαινε η επανένωση της Γερμανίας και η εκπροσώπηση της πρώην Ανατολικής με 18 βουλευτές από τους οποίους μόνο 3 ήταν γυναίκες⁹. Μετά, λοιπόν και απ' αυτό το γεγονός, τα δώδεκα κράτη-μέλη της ΕΟΚ εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνολικά από 536 βουλευτές, από τους οποίους οι 434, (ποσοστό 80.97%) είναι άντρες και οι 102, (ποσοστό 19.03%) γυναίκες.

Κατά την πρώτη άμεση και καθολική ψηφοφορία του 1979, η Δανία κατέλαβε την πρώτη θέση μεταξύ των δέκα χωρών, αναφορικά με την εκπροσώπησή της στις γυναίκες, ενώ κατά τη δεύτερη και την τρίτη κατέλαβε τη δεύτερη. Η Γαλλία πήρε την δεύτερη θέση κατά την πρώτη εκλογή και κατέληξε στην τέταρτη κατά τη δεύτερη και στην πέμπτη κατά την τρίτη. Οι Κάτω Χώρες βρέθηκαν στην τρίτη θέση κατά την πρώτη και τη δεύτερη εκλογή, κατέβηκαν όμως στην τέταρτη κατά την τρίτη. Το Ηνωμένο Βασίλειο πήρε την έκτη θέση κατά την πρώτη εκλογή, έφθασε στην έβδομη κατά τη δεύτερη και στην όγδοη κατά την τρίτη. Παρόμοια και η Ιταλία. Από την έβδομη θέση κατά την πρώτη εκλογή κατέληξε στην ένατη κατά τη δεύτερη και στη δέκατη κατά την τρίτη. Η Ιρλανδία είχε την όγδοη θέση στην πρώτη εκλογή, την οποία διατήρησε και κατά τη δεύτερη, κατέληξε όμως στην ενδέκατη κατά την τρίτη. Τέλος η Ελλάδα πήρε τη δέκατη θέση κατά την πρώτη εκλογή, τη διατήρησε και κατά τη δεύτερη και έπεσε στη δωδέκατη κατά την τρίτη.

Αντίθετα, με την Ελλάδα, οι υπόλοιπες χώρες εμφάνισαν μια ανοδική τάση. Η Πορτογαλία, που είχε τη δωδέκατη θέση κατά τη δεύτερη άμεση και καθολική ψηφοφορία, ανέβηκε στην ένατη κατά την τρίτη. Το ίδιο συνέβη και με την Ισπανία, από την ενδέκατη θέση κατά τη δεύτερη έφτασε στην έβδομη κατά την τρίτη. Το Βέλγιο επίσης βρέθηκε στην ένατη θέση κατά την πρώτη εκλογή, πέρασε στην έκτη κατά την δεύτερη και παρέμεινε σ' αυτήν και κατά την τρίτη. Η Γερμανία βρισκόνταν στην πέμπτη θέση κατά την πρώτη και τη δεύτερη εκλογή και ανέβηκε στη τρίτη θέση κατά την τρίτη εκλογή. Τέλος το Λουξεμβούργο, ενώ κατείχε την τέταρτη κατά την πρώτη κατέλαβε την πρώτη θέση τόσο κατά τη δεύτερη όσο και την τρίτη εκλογή. Κοινωνιολογικά ενδιαφέρουσα, αλλά και εξαιρετικά δύσκολη στην εξήγησή της

περίπτωση, αποτελεί το Λουξεμβούργο, όχι μόνο για την πρώτη θέση που κατέλαβε στην εκπροσώπηση των γυναικών, όσο και για το γεγονός ότι κατά τη δεύτερη και την τρίτη Κοινοβουλευτική περίοδο του Ευρωκοινοβουλίου παρουσιάστηκε σαν μοναδική εξαίρεση, μεταξύ όλων των χωρών-μελών της ΕΟΚ, να εκπροσωπείται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ισότιμα, με τον ίδιο αριθμό γυναικών, όσο και αντρών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι μέσοι όροι των αποτελεσμάτων και των τριών άμεσων και καθολικών εκλογών, που δείχνουν την ποσοστιαία συμμετοχή των γυναικών, συγκριτικά μ' εκείνη των αντρών, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη θέση εκπροσώπησης του κάθε κράτους-μέλους ξεχωριστά. Το Λουξεμβούργο κατέχει την πρώτη θέση στη συμμετοχή γυναικών (38.89%). Στη δεύτερη θέση έρχεται η Δανία, (35.42%), οι Κάτω Χώρες έρχονται στην τρίτη (25.33%), η Γαλλία ακολουθεί τέταρτη (21.40%) και η Γερμανία στην πέμπτη (20.95%). Ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο στην έκτη (14.40%), το Βέλγιο στην έβδομη (13.89%), η Ισπανία στην όγδοη (11.67%), η Ιταλία στην ένατη (11.52%) και η Ιρλανδία στη δέκατη (11.11%). Τέλος κατέλαβε η Ελλάδα την ενδέκατη (6.94%) και τη δωδέκατη και τελευταία η Πορτογαλία (6.25%) (Σχήμα 2).

Σχήμα 2. Συζυγές ακιδωτό διάγραμμα εκπροσώπησης του Μ.Ο. των γυναικών βουλευτών στο Ε.Κ. των χωρών-μελών της ΕΟΚ σε αντιστοιχία με τη συνολική τους εκπροσώπηση σ' αυτό, του Πίνακα 1 (βλέπε παράρτημα).

Με μια βαθύτερη μελέτη σ' αυτούς τους μέσους όρους συμμετοχής των γυναικών των δώδεκα κρατών-μελών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαπιστώνει κανένας τα εξής: α) Οι τρεις πρώτες χώρες με την ποσοστιαία μεγαλύτερη εκπροσώπηση των γυναικών έχουν το δικαίωμα της μικρότερης συνολικής εκπροσώπησης αντρών και στο Ευρωκοινοβούλιο. Αυτές είναι: το Λουξεμβούργο (με 1.12%), η Δανία (με 2.99%) και οι Κάτω Χώρες (με 4.66%). β) Αντίθετα οι έξι επόμενες, (εκτός από το Βέλγιο), δικαιούνται τη μεγαλύτερη συνολική εκπροσώπηση αντρών και γυναικών. Αυτές είναι η Γαλλία στην τέταρτη θέση (με 15.11%), η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στην πέμπτη (με 18.47%), το Ηνωμένο Βασίλειο στην έκτη (με 15.11%), το Βέλγιο στην έβδομη (με 4.48%), η Ισπανία στην όγδοη (με 11.19%) και η Ιταλία στην ένατη (με 15.11%). γ) Αξιοπρόσεκτη είναι επίσης η διαπίστωση ότι οι επόμενες τρεις τελευταίες χώρες με τη μικρότερη γυναικεία εκπροσώπηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν – όπως και οι τρεις πρώτες– επίσης το δικαίωμα για τη μικρότερη συνολική εκπροσώπηση αντρών και γυναικών. Αυτές είναι η Ιρλανδία στη δέκατη θέση (με 2.80%), η Ελλάδα στην ενδέκατη (με 4.48%) και η Πορτογαλία στη δωδέκατη θέση (με 4.48%).

Τα αποτελέσματα της *δεύτερης εκλογής του 1984* συγκριτικά με εκείνα του 1979 παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα: α) Τρεις χώρες παρέμειναν σταθερές, η Γαλλία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία. β) Κατά τις ίδιες εκλογές η Ιταλία μείωσε σημαντικά τον αριθμό των γυναικών βουλευτών κατά 4, δηλαδή σε ποσοστό 36.36%. γ) Αντίθετα έξι χώρες αύξησαν τον αριθμό συνολικά σε 12 γυναίκες, σε ποσοστό (19.12%). Αναλυτικά το Βέλγιο κατά 2, σε ποσοστό 100.00%, η Δανία κατά 1, σε ποσοστό 20%, το Ηνωμένο Βασίλειο κατά 1, σε ποσοστό 9.09%, οι Κάτω Χώρες κατά 2, σε ποσοστό 40%, το Λουξεμβούργο κατά 2, σε ποσοστό 200% και η Γερμανία κατά 4, σε ποσοστό 33.33%.

Όταν σε αυτή την αύξηση των 12 γυναικών βουλευτών συνυπολογισθούν και οι 5 γυναίκες της Ισπανίας, η οποία εισέρχεται για πρώτη φορά στην ΕΟΚ αλλά επίσης και οι 4, τις οποίες έχασε η Ιταλία, διαπιστώνουμε ότι η συνολική αύξηση των γυναικών βουλευτών στο Ε.Κ. κατά τις δεύτερες άμεσες και καθολικές εκλογές του 1984, συγκριτικά με τις πρώτες του 1979, ήταν 13 γυναίκες βουλευτές. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μείωση της Ιταλίας κατά 4 και η αύξηση της Γερμανίας επίσης κατά 4 γυναίκες βουλευτές.

Τα αποτελέσματα της *τρίτης εκλογής του 1989*, συγκριτικά με εκείνα της δεύτερης, παρουσιάζουν την εξής εικόνα: α) Πέντε

από τις δώδεκα χώρες, το Βέλγιο, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο διατήρησαν τον ίδιο αριθμό γυναικών βουλευτών. β) Μείωση παρουσίασαν η Ελλάδα και η Ιρλανδία κατά 1 γυναίκα η κάθε μία, σε ποσοστό 50%. γ) Αντίθετα αύξηση σημείωσαν τέσσερις χώρες, συνολικά με 20 γυναίκες βουλευτές, σε ποσοστό 25.93%. Αναλυτικά, η Γαλλία κατά 1, (ποσοστό 5.88%), η Ισπανία κατά 4, (ποσοστό 80%), η Ιταλία κατά 3, (ποσοστό 42.86%), η Γερμανία κατά 12, (ποσοστό 75%). Η Πορτογαλία, η οποία κατά την είσοδό της στην ΕΟΚ το 1986 εκπροσωπήθηκε μόνο με άντρες, στις εκλογές του 1989 έστειλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για πρώτη φορά 3 γυναίκες βουλευτές.

Συνοψολογίζοντας στη συνολική αύξηση των 20 γυναικών βουλευτών και τις 3 της Πορτογαλίας καθώς και τις 2, τις οποίες έχασαν η Ελλάδα και η Ιρλανδία, διαπιστώνουμε ότι η πραγματική αύξηση των γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τις άμεσες και καθολικές εκλογές του 1989 συγκριτικά με εκείνες του 1984 ήταν 21 γυναίκες βουλευτές.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις μειώσεις και τις αυξήσεις, οι οποίες εμφανίστηκαν κατά τις άμεσες και καθολικές εκλογές του 1984 και 1989 συγκριτικά με τις προηγούμενες αντίστοιχα, η συνολική και τελική αύξηση των γυναικών βουλευτών στην Ευρωπαϊκή Βουλή ήταν 34 γυναίκες βουλευτές. Άξιο παρατήρησης είναι η θεαματική αύξηση των γερμανίδων βουλευτών, οι οποίες υπερδιπλασιάστηκαν κατά τη δεύτερη συγκριτικά με την πρώτη και σχεδόν διπλασιάστηκαν κατά την τρίτη συγκριτικά με την δεύτερη άμεση και καθολική ψηφοφορία.

Αυτή ακριβώς η αυξομείωση και η διαφοροποίηση της σύνθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφορικά με τα γυναικεία μέλη και με την παραπάνω εκπροσώπηση των κρατών-μελών δημιουργεί τον προβληματισμό για την αναζήτηση των κοινωνιολογικών αιτίων, που προκαλούν αυτά τα φαινόμενα.

Πρώτη γενική διαπίστωση είναι το γεγονός ότι εκ πρώτης όψεως αυτή η τελική συνολική αύξηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των γυναικών βουλευτών δε φαίνεται ασήμαντη. Θα ήταν όμως πραγματικά αξιόλογη, αν αυτή συνέβαινε μόνο στο γυναικείο πληθυσμό του συγχρόνως με ταυτόχρονη μείωση του αντρικού. Κάτι τέτοιο όμως δεν έγινε. Αυξητικές τάσεις παρουσίασαν και οι άνδρες αναλογικά με τις γυναίκες κατά τη διεύρυνση του Ευρωκοινοβουλίου. Ειδικότερα κατά τη δεύτερη ψηφοφορία αυξήθηκαν τόσο οι γυναίκες όσο και οι άντρες. Έτσι διατηρήθηκε η ίδια ποσοστιαία αναλογία μεταξύ των δυο φύλων με ελαφρά πτώση των γυναικών. Κατά την τρίτη ψηφοφορία αυξήθηκε πραγ-

ματικά ο αριθμός των γυναικών και μειώθηκε ελαφρά ο αριθμός των αντρών βουλευτών. Αυτή ακριβώς η αύξηση είχε ως συνέπεια και αυτή την μικρή συνολική αύξηση των γυναικών στο ποσοστό του 3.39%.

Είναι αλήθεια ότι από τις μεγάλες και βιομηχανικά αναπτυσσόμενες χώρες της ΕΟΚ, όπως την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, θα αναμενόταν να κατέχουν τις πρώτες θέσεις στη γυναικεία εκπροσώπηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Φαίνεται όμως ότι, παρά την όλο και μεγαλύτερη καθημερινή χειραφέτηση της γυναίκας και την παρουσία της σχεδόν σε όλους τους τομείς της οικονομικής και γενικά της κοινωνικής ζωής σ' αυτές τις χώρες, διάφοροι άλλοι παράγοντες όπως οι παραδοσιακές δομές, οι αρχηγοί των κομμάτων, τα πολιτικά κόμματα, το εκλογικό σύστημα, το εκλογικό σώμα και ακόμα οι ίδιες οι γυναίκες ψηφοφόροι δεν έχουν πεισθεί ακόμα ικανοποιητικά ότι η γυναίκα είναι ικανή να συμμετέχει ισάξια με τον άντρα στην πολιτική και να παίρνει κι εκείνη μέρος στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εκπροσώπηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας θα ήταν μεγαλύτερη, το ποσοστό της στο μέσο όρο υψηλότερο, (αντί του 20.95% 21.80%) και η θέση της η τέταρτη αντί της πέμπτης, αν μετά τις εκλογές του 1989 και κατά το 1991 δεν πραγματοποιούνταν η επανένωση των δυο γερμανικών κρατών. Η μικρή εκπροσώπηση μόνο με 3 ανατολικογερμανίδες γυναίκες βουλευτές στο σύνολο των 18 και των δυο φύλων είχε μεταξύ άλλων ως συνέπεια και την ελαφρά μείωση της συμμετοχής των γυναικών στο Ευρωκοινοβούλιο γενικότερα. Αυτό το γεγονός επιτρέπει στον καθένα να κάνει τις δικές του υποθέσεις για τη θέση της γυναίκας στις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού.

Οι θέσεις της Ιταλίας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ελλάδας κοινωνιολογικά γίνονται ευκολότερα κατανοητές. Πρόκειται για αναπτυσσόμενες μεσογειακές χώρες, όπου ισχυρές ακόμα παραδοσιακές και πατριαρχικές κοινωνικές δομές αντιστέκονται στην εισδοχή της γυναίκας στην πολιτική. Πρόκειται ακόμα για θρησκευτικά συντηρητικές χώρες, στις οποίες ο Καθολικισμός στις πρώτες και η Ορθοδοξία στην Ελλάδα, με δυσκολία μπορούν να διανοηθούν το ρόλο της γυναίκας μακριά από τα παραδοσιακά γυναικεία επαγγέλματα και μάλιστα ως βουλευτή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Περισσότερο προβληματική φαίνεται η εξήγηση σχετικά με την υψηλότερη εκπροσώπηση των γυναικών βουλευτών στο Ευ-

ρωπαϊκό Κοινοβούλιο, χωρών όπως του Λουξεμβούργου, της Δανίας και των Κάτω Χωρών. Ασφαλώς δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός. Μπορεί κανένας να υποθέσει με κάποια βεβαιότητα, ότι απ' αυτές τις χώρες θα απουσιάζουν οι αρνητικές συνθήκες και ότι σ' αυτά τα μεγέθη οδηγούν ασφαλώς θετικές κοινωνικές δομές, υψηλό πολιτισμικό επίπεδο αντρών και γυναικών, που διαφοροποιούν την εκλογική τους συμπεριφορά σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη και τους κάνουν να βλέπουν τη γυναίκα ικανή να στέκεται ακόμα και στην πολιτική πολύ κοντά και περισσότερο ισάξια με τον άντρα. Ασφαλώς μια καλύτερη κοινωνιολογική εξήγηση του βαθμού συμμετοχής της ευρωπαϊκής γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα μπορούσαν να δώσουν συγκριτικά τα στοιχεία με την αντίστοιχη συμμετοχή της στα Εθνικά Κοινοβούλια¹¹.

3. Η εκπροσώπηση της γυναίκας των χωρών-μελών στις Πολιτικές Ομάδες

Μετά απ' αυτήν την προσπάθεια ανάλυσης των αποτελεσμάτων των τριών άμεσων και καθολικών εκλογών και την παρουσίαση της εκπροσώπησης των γυναικών βουλευτών της κάθε χώρας ξεχωριστά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα επιδιώξουμε στη συνέχεια να αναλύσουμε τα ίδια εκλογικά αποτελέσματα σύμφωνα με την κατανομή μόνο των γυναικών βουλευτών, άσχετα από την αντρική εκπροσώπηση και μέσα στις Πολιτικές Ομάδες του Ευρωκοινοβουλίου. Για κατανομή στα Πολιτικά Κόμματα δεν γίνεται λόγος, επειδή αυτά ξεπερνούν τον αριθμό των 80 και μια τέτοια προσπάθεια δε θα είχε σχεδόν νόημα. Γι' αυτό ακριβώς η επιδίωξή μας προσανατολίζεται στην κοινωνιολογική ανάλυση της κατανομής των γυναικών ευρωβουλευτών όλων των χωρών-μελών της ΕΟΚ στις 11 Πολιτικές Ομάδες, που εκπροσωπούνται στο Ευρωκοινοβούλιο¹².

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2 (βλέπε παράρτημα), τα κράτη-μέλη, τα οποία εκπροσωπήθηκαν στο Ευρωκοινοβούλιο και κατά τις τρεις άμεσες και καθολικές εκλογές του 1979, 1985 και 1989 μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες αναφορικά με την κατά μέσο όρο συμμετοχή τους στις ομάδες αυτές. Σ' εκείνες τις χώρες, των οποίων οι μεγαλύτερες τιμές κατανομής γυναικών βουλευτών βρίσκονταν στη Σοσιαλιστική Ομάδα, σε εκείνες, των οποίων οι ίδιες Ομάδες και σ' εκείνες, των οποίων οι μεγαλύτερες τιμές κατανομής βρίσκονταν σε άλλες Πολιτικές Ομάδες,

ενώ στη Σοσιαλιστική Ομάδα βρίσκονταν οι χαμηλότερες ή και οι τελευταίες τιμές.

α) Στην πρώτη κατηγορία την πρώτη θέση κατέχει η Ισπανία. Από το συνολικό αριθμό 14 γυναικών βουλευτών είχε 9 (64.29%) στη ΣΟΣ, 2 (14.29%) στην ΕΛΚ, 1 (7.14%) στην ΕΔ, 1 (7.14%) στην ΚΟΜ και 1 (7.14%) στη ΦΙΛ. Στην επόμενη θέση έρχονται το Βέλγιο και η Ελλάδα. Το Βέλγιο από τις 10 γυναίκες διέθεσε 6 (60%) στη ΣΟΣ, 2 (20%) στην ΕΛΚ, 1 (10%) στην ΠΡΣ και 1 (10%) στους ΜΕ. Η Ελλάδα από τις 5 συνολικά έδωσε 3 (60%) στη ΣΟΣ και 2 (40%) στην ΕΛΚ. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διεκδικεί την τρίτη θέση. Από τις 56 συνολικά γυναίκες η ΣΟΣ πήρε σχεδόν τις μισές, δηλαδή 27 (48.21%), η ΕΛΚ 17 (30.37%), η ΠΡΣ 4 (7.15%), η ΟΥΤ 4 (7.15%), η ΦΙΛ 2 (3.56%), η ΚΕΔ 1 (1.78%) και η ΣΑ 1 (1.78%). Ακολουθούν οι Κάτω Χώρες στην τέταρτη θέση, οι οποίες από τις 19 συνολικά γυναίκες έδωσαν 9 (47.37%) στη ΣΟΣ, 7 (36.85%) στην ΕΛΚ, 2 (10.52%) στη ΦΙΛ και 1 (5.26%) στην ΠΡΣ. Την πέμπτη θέση κατέχει η Γαλλία. Από τις 52 γυναίκες βουλευτές η ΣΟΣ πήρε 17 (32.69%), η ΦΙΛ 9 (17.31%), η ΣΕΔ 7 (13.46%), η ΚΟΜ 6 (11.54%), η ΠΡΣ 4 (7.69%), η ΕΛΚ 4 (7.69%), η ΣΑ 3 (5.77%) και η ΚΕΔ 2 (3.84%). Τέλος η Δανία πήρε την έκτη θέση. Από τον συνολικό αριθμό των 17 γυναικών βουλευτών η ΣΟΣ είχε 5 (29.41%), η ΟΥΤ 4 (24.52%), η ΕΔ 3 (17.65%), η ΦΙΛ 3 (17.65%) και η ΚΟΜ 2 (11.76%).

β) Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν δύο χώρες. Το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο από το συνολικό αριθμό των 35 γυναικών βουλευτών εκπροσωπήθηκε συγχρόνως από 16 (45.71%), τόσο στη ΣΟΣ, όσο και στην ΕΔ. Η ΣΕΔ είχε 2 (5.72%) και η ΟΥΤ 1 (2.86%). Η Πορτογαλία κατένειμε το συνολικό αριθμό των 3 γυναικών σε τρεις αντίστοιχες Πολιτικές Ομάδες, 1 (33.33%), στη ΣΟΣ, 1 (33.33%) στη ΦΙΛ, 1 (33.33%) στην ΠΡΣ.

γ) Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν οι υπόλοιπες τρεις χώρες. Η Ιρλανδία από το σύνολο των 5 γυναικών στο Ευρωκοινοβούλιο διέθεσε 2 (40%) στην ΕΛΚ, 2 (40%) στη ΣΕΔ και 1 (20%). Η Ιταλία από το σύνολο των 28 γυναικών είχε 15 (53.57%) στην ΚΟΜ, 5 (17.86%) στην ΕΛΚ, 3 (10.71%) στην ΟΥΤ, 2 (7.14%) στη ΣΟΣ, 1 (3.57%) στη ΣΑ, 1 (3.57%) στη ΜΕ και 1 (3.57%) στη ΦΙΛ. Το Λουξεμβούργο από τις 7 συνολικά γυναίκες έδωσε στη ΦΙΛ 4 (57.14%), στην ΕΛΚ 2 (28.57%) και στη ΣΟΣ 1 (14.29%).

Πίσω απ' αυτούς τους σχετικούς και απόλυτους αριθμούς υπάρχει μια γενική διαπίστωση. Στις επτά από τις δώδεκα, σχεδόν τα 2/3 των χωρών-μελών της ΕΟΚ, η Σοσιαλιστική Ομάδα κατέχει την πρώτη θέση. Αν συνυπολογισθούν και το Ηνωμένο Βα-

σίλειο καθώς και η Πορτογαλία, στις οποίες και εκεί η Σοσιαλιστική μαζί με άλλες Πολιτικές Ομάδες κατέχει την πρώτη θέση, προκύπτει ότι στις εννέα από τις δώδεκα, δηλαδή τα 3/4 των χωρών-μελών, η Σοσιαλιστική Ομάδα κατέχει την πρώτη θέση εκπροσώπησης γυναικών βουλευτών. Αυτή ωστόσο η θεαματική εκπροσώπηση αποκτά ιδιαίτερη σημασία, αν ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι εκτός από τη Δανία και τη Γαλλία, στις οποίες η ΣΟΣ κατέχει την πρώτη θέση, εκπροσωπήθηκαν ωστόσο, συγκριτικά με τις άλλες, με το χαμηλότερο ποσοστό, (29.41% και 32.69% αντίστοιχα), στις υπόλοιπες επτά χώρες η εκπροσώπηση της ΣΟΣ έφθασε στο σημαντικό ποσοστό από 47.37% μέχρι και 64.29%, ενώ το υπόλοιπο κατανεμήθηκε σε όλες τις υπόλοιπες Πολιτικές Ομάδες του Ευρωκοινοβουλίου.

Η αποδοχή του γεγονότος, σαν πρώτη εξήγηση αυτού του φαινομένου, ότι η Σοσιαλιστική Ομάδα στο συνολικό αριθμό και των δυο φύλων αναδείχθηκε η πρώτη πολιτική δύναμη και κατά τις τρεις άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες στο Ευρωκοινοβούλιο, δε θα μπορούσε να δικαιολογήσει αναλογικά κι αυτή την σημαντική της εκπροσώπηση στις γυναίκες βουλευτές. Κι ακόμα ο ισχυρισμός ότι σε πολλές χώρες της ΕΟΚ, κατά τη δεκαετία του '80, σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα κατείχαν την πλειοψηφία στα Εθνικά Κοινοβούλια και την κυβερνητική εξουσία, ενώ παρέχει μια λογική εξήγηση, δε δικαιολογεί πλήρως αυτή τη μεγάλη αναλογία της γυναίκας στη ΣΟΣ, συγκριτικά με τις υπόλοιπες Πολιτικές Ομάδες. Ίσως αυτή η υπεροχή θα πρέπει να αναζητηθεί στην ίδια την προοδευτική, ιδεολογική και φιλοσοφική στάση των σοσιαλιστικών κομμάτων για μια δικαιότερη και δημοκρατικότερη εκπροσώπηση της λαϊκής βάσης και επομένως και της γυναίκας στα κέντρα λήψης αποφάσεων και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ενισχυτική σ' αυτή την άποψη έρχεται και η περίπτωση της Ισπανίας. Αυτή η χώρα εισήλθε στην ΕΟΚ το 1986 και επομένως αντιπροσωπεύτηκε μόνο κατά τις δύο τελευταίες κοινοβουλευτικές περιόδους στο Ευρωκοινοβούλιο με πολύ χαμηλό ποσοστό γυναικών βουλευτών (11.67%). Αντίθετα μ' αυτό, οι ισπανίδες σοσιαλίστριες στην Ευρωβουλή εκπροσωπήθηκαν με το υψηλότερο ποσοστό (64.29%) συγκριτικά με τις άλλες χώρες, αφήνοντας το υπόλοιπο ποσοστό (35.71%) για τις άλλες 10 Πολιτικές Ομάδες¹³. Εντυπωσιακό είναι επίσης το γεγονός ότι, ενώ η Ελλάδα είχε την ενδέκατη θέση στην συνολική εκπροσώπηση αντρών-γυναικών με ποσοστό στο γυναικών μόνο 6.94%, κατέλαβε τη δεύτερη θέση στην εκπροσώπηση γυναικών στη ΣΟΣ, (ποσοστό 60%).

Άξια προσοχής είναι επίσης η πρώτη θέση και το υψηλό ποσοστό (48.21%) παρουσίας των γυναικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη ΣΟΣ. Κι αυτό, γιατί το κόμμα των σοσιαλδημοκρατών ούτε την κυβερνητική εξουσία κατείχε, αλλά ούτε και είχε την πλειοψηφία στην Ομοσπονδιακή Βουλή κατά την περασμένη δεκαετία.

Τέλος ενισχυτική για την εξήγηση της μεγάλης πλειοψηφίας της ΣΟΣ στο Ευρωκοινοβούλιο, εξαιτίας της θετικής στάσης των σοσιαλιστικών κομμάτων έναντι της γυναίκας, είναι και η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου. Σ' αυτή τη χώρα η συνεχής άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας από το κόμμα των συντηρητικών, η συνεχής δυναμική παρουσία στη δεκαετία του '80 μιας γυναίκας πρωθυπουργού, της M. Thatcher, δε στάθηκαν ικανά να δώσουν τη συντριπτική πλειοψηφία των αγγλίδων βουλευτών στην Ομάδα των Ευρωπαϊών Δημοκρατών, αλλά απλώς την ίδια θέση και το ίδιο ποσοστό (44.71%) με τη Σοσιαλιστική Ομάδα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Μετά απ' αυτά θα μπορούσε κανένας να διατυπώσει την υπόθεση ότι αυτή η στάση του συντηρητικού κόμματος έναντι της γυναίκας, η ίδια η διακυβέρνηση της χώρας από μια γυναίκα, καθώς και η παρουσία στο βασιλικό θρόνο για μισό περίπου αιώνα μιας βασίλισσας, μπορεί να λειτούργησαν αρνητικά στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του εκλογικού σώματος του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η εκπροσώπηση της Ομάδας των Πρασίνων-Οικολόγων στις έξι από τις δώδεκα Χώρες τις ΕΟΚ και από γυναίκες βουλευτές κατά την πρώτη τους εμφάνιση ως αυτόνομης Πολιτικής Ομάδας στην ψηφοφορία του 1989, αξίζει να τονισθεί ιδιαίτερα. Και είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός ότι εκτός από την Ιταλία και το Βέλγιο, όπου είχαν οι γυναίκες βουλευτές σε σχέση με τους άντρες χαμηλότερα ποσοστά, η αναλογία ήταν μια γυναίκα στους επτά άντρες (14.29%) και μια στους 3 (33.33%) άντρες αντίστοιχα, τρεις χώρες και συγκεκριμένα η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διέθεταν στην Ομάδα των Πρασίνων ίσο αριθμό γυναικών και αντρών. Τέλος η Πορτογαλία αποτελεί και τη μοναδική εξαίρεση ανάμεσα σε όλες τις άλλες χώρες της ΕΟΚ, η οποία εκπροσωπήθηκε στο Ευρωκοινοβούλιο από μια γυναίκα και από κανέναν άντρα σ' αυτή την Πολιτική Ομάδα.

Κι εδώ η κοινωνιολογική προσέγγιση και εξήγηση του φαινομένου παρουσιάζει σχετικές δυσκολίες. Δεν είναι δυνατό να κατηγοριοποιηθούν οι έξι αυτές χώρες ως προς ένα ή περισσότερα

πολιτικά, οικονομικά, πολιτισμικά ή γενικότερα κοινωνικά κίνητρα, τα οποία θα οδηγήσουν σε μια τυπολογία που θα βοηθούσε στην εξαγωγή κάποιων εξηγήσεων ή και υποθέσεων σχετικά με την περιβαλλοντική και την οικολογική συμπεριφορά της ίδιας της Ομάδας των Πρασίνων και της λαϊκής της βάσης. Βιομηχανικά αναπτυγμένες οι πέντε τουλάχιστον απ' αυτές τις χώρες, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο και γνωρίζοντας καλά τις ζημιογόνες συνέπειες της βιομηχανίας και της τεχνολογίας καθώς και την τεράστια περιβαλλοντική μόλυνση και ρύπανση που αυτές καθημερινά προκαλούν, προφανώς αφυπνίσθηκαν και αντέδρασαν έτσι μπροστά στον κίνδυνο της καταστροφής. Η ανάθεση αυτής της πρωτοβουλίας και στις γυναίκες ίσως να σχετίζεται με την ευαισθησία τους, αλλά και με την αντίδρασή τους στους τεχνοκράτες και ορθολογιστές άντρες, οι οποίοι και θεωρούνται οι πρωταίτιοι αυτής της περιβαλλοντικής κρίσης και διατάραξης της ισορροπίας και της αρμονίας της κοινωνίας των ανθρώπων με το φυσικό τους περίγυρο.

4. Η εκπροσώπηση της γυναίκας στις Πολιτικές Ομάδες

Επόμενος στόχος στην ερευνητική μας προσπάθεια είναι μετά από την οριζόντια κοινωνιολογική ανάλυση για τη θέση της γυναίκας στις χώρες της ΕΟΚ, να επιδιώξουμε μία εγκάρσια κοινωνιολογική ανάλυση του ίδιου προβλήματος, αλλά αυτή τη φορά προσεγγίζοντάς το με βάση τη θέση της γυναίκας μέσα στις Πολιτικές Ομάδες (Π.Ο.) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Ε.Κ.). Μια σχετική βέβαια προσπάθεια έγινε και προηγουμένως, αλλά πάντα με σημείο αναφοράς τις χώρες-μέλη της ΕΟΚ. Εκείνο το οποίο στη συνέχεια επιδιώκουμε, είναι να ερευνήσουμε: α) την εκπροσώπηση των γυναικών βουλευτών συγκριτικά με τους άντρες στις 11 Πολιτικές Ομάδες, β) την κατανομή μόνο των γυναικών μέσα σ' αυτές και γ) τις διαφοροποιήσεις, τις οποίες αυτές οι ομάδες παρουσίασαν και κατά τις τρεις άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες του 1979, 1984 και του 1989.

α) Στους Πίνακες 3, 4 και 5 (βλέπε παράρτημα) φαίνεται αναλυτικά η εκπροσώπηση τόσο των αντρών, όσο και των γυναικών ευρωβουλευτών απ' όλα τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ καθώς επίσης και η εκπροσώπησή τους μέσα στις Πολιτικές Ομάδες και κατά τις τρεις κοινοβουλευτικές περιόδους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αφού ήδη και παραπάνω αναφερθήκαμε αναλυτικά στη

θέση των γυναικών κατά Πολιτικές Ομάδες σ' όλες τις χώρες, κρίνουμε σκόπιμο εδώ να παρουσιάσουμε και να αναλύσουμε συγκριτικά εκείνα τα συνολικά δεδομένα, που εμφανίζουν μόνο τη γυναικεία εκπροσώπηση σε όλες τις Πολιτικές Ομάδες και κατά τις τρεις αλληπάλλληλες άμεσες και καθολικές εκλογές του 1979, 1984 και 1989. Έτσι θα φανούν οι τάσεις, οι διαφοροποιήσεις και οι ενδεχόμενες αυξομειώσεις της δύναμης των Πολιτικών Ομάδων, οι οποίες σημειώθηκαν στις τρεις αυτές κοινοβουλευτικές περιόδους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Κατά την πρώτη άμεση και καθολική ψηφοφορία το 1979 των εννέα και το 1981 του δέκατου κράτους-μέλους, της Ελλάδας, η εκπροσώπηση των γυναικών κατά Πολιτικές Ομάδες παρουσιάζει συνολικά την παρακάτω εικόνα: Την πρώτη θέση πήρε η ΤΣΥ (27.27%), τη δεύτερη η ΚΟΜ (20.83%), την τρίτη η ΦΙΛ (20.51%), την τέταρτη η ΣΟΣ (20.16%), την πέμπτη η ΕΔΠ (18.18%), την έκτη η ΜΕ (10%), την έβδομη τη ΕΔ (9.52%) και την όγδοη η ΕΛΚ (9.40%).

Κατά τη δεύτερη άμεση και καθολική ψηφοφορία των δέκα το 1984 και το 1986 της Ισπανίας και Πορτογαλίας, οι Πολιτικές Ομάδες στην Ευρωβουλή παρουσίαζαν την παρακάτω εικόνα: Την πρώτη θέση διεκδίκησε η ΟΥΤ (23.81%), τη δεύτερη η ΣΟΣ (18.50%), την τρίτη η ΚΟΜ και η ΣΕΔ (18.18%), την τέταρτη η ΕΔ και η ΦΙΛ (14.29%), την πέμπτη η ΕΛΚ (11.76%) και την έκτη η ΚΕΔ (6.25%).

Κατά την τρίτη και τελευταία άμεση και καθολική ψηφοφορία η εκπροσώπηση των γυναικών στις Πολιτικές Ομάδες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήταν: Την πρώτη θέση κατέλαβε η ΠΡΣ (40%), τη δεύτερη η ΟΥΤ (28.57%), την τρίτη η ΣΑ (25%), την τέταρτη η ΚΟΜ (22.22%), την πέμπτη η ΣΟΣ (21.86%), την έκτη η ΦΙΛ (18%), την έβδομη η ΕΔ (14.71%), την όγδοη η ΕΛΚ (13.74%), την ένατη η ΚΕΔ (12.5%), τη δέκατη η ΜΕ (9.09%) και την ενδέκατη η ΣΕΔ (4.17%).

Τέλος ο μέσος όρος εκπροσώπησης των γυναικών στις Πολιτικές Ομάδες της Ευρωβουλής συνολικά κατά τις τρεις ψηφοφορίες ήταν: Πρώτη ήλθε η ΟΥΤ (με ποσοστό 26.55%), δεύτερη η ΚΟΜ (με ποσοστό 20.41%), τρίτη η ΣΟΣ (με ποσοστό 20.17%), τέταρτη η ΦΙΛ (με ποσοστό 17.6%), πέμπτη η ΣΕΔ (με ποσοστό 13.51%), έκτη η ΕΔ (με ποσοστό 12.84%), έβδομη η ΕΛΚ (με ποσοστό 11.63%), όγδοη η ΜΕ (με ποσοστό 9.54%) και ένατη η ΚΕΔ (με ποσοστό 9.37%).

Μια γενική διαπίστωση, μετά απ' αυτή την ανάλυση, που διαφαίνεται με μεγαλύτερη σαφήνεια συνολικά στις τρεις ψηφοφο-

ρίες στα ποσοστά των μέσων όρων, είναι η αυξητική τάση για μεγαλύτερη εκπροσώπηση γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκείνων των Πολιτικών Ομάδων, οι οποίες προέρχονται από σύγχρονους πολιτικούς σχηματισμούς. Αντίθετα μειωτική τάση παρουσίασαν εκείνες οι Πολιτικές Ομάδες, οι οποίες εκπροσωπούν τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα των χωρών-μελών της ΕΟΚ στην Ευρωβουλή.

Αυτή όμως η διαπίστωση σχετικά με τα σύγχρονα και τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα έχει άμεση συνάφεια και με τον προοδευτικό ή το συντηρητικό προσανατολισμό αυτών των Πολιτικών Ομάδων, που αντικατοπτρίζουν τη θετική ή την αρνητική τους στάση έναντι στη γυναίκα, την υψηλή ή τη χαμηλή τους εκτίμηση στην προσωπική της αξία και στις σωματικές και πνευματικές της ικανότητες. Χαρακτηριστικές σ' αυτή την περίπτωση είναι οι τρεις πρώτες σε γυναικεία εκπροσώπηση Πολιτικές Ομάδες η ΟΥΤ, η ΚΟΜ και η ΣΟΣ, καθώς αντίθετα και οι τρεις τελευταίες η ΕΔ, η ΕΛΚ και η ΚΕΔ.

Ειδικότερα η ΤΣΥ, Ομάδα για τον Τεχνικό Συντονισμό και την Υπεράσπιση Ανεξάρτητων Ομάδων και Βουλευτών, η οποία πήρε την πρώτη θέση κατά την πρώτη ψηφοφορία, τη διατήρησε και στη δεύτερη με τη μετονομασία ΟΥΤ, Ομάδα «Ουράνιο Τόξο», Ομοσπονδία του Ευρωπαϊκού Συνασπισμού Πρασίνων και Εναλλακτικών, του Κινήματος της Δανίας και της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας στα Πλαίσια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, είναι καινούργιος πολιτικός σχηματισμός. Η ίδια Πολιτική Ομάδα με την ονομασία «Ουράνιο Τόξο» πέρασε στη δεύτερη θέση κατά την τρίτη ψηφοφορία για να παραχωρήσει την πρώτη θέση σε μια νέα στο Ευρωκοινοβούλιο Πολιτική Ομάδα, την ΠΡΣ, των Πρασίνων, που προήλθε κατά ένα μέρος από τις δικές της δυνάμεις.

β) Το επόμενο βήμα στην ερευνητική μας προσπάθεια είναι η αναζήτηση της κατανομής των γυναικών ευρωβουλευτών στις Πολιτικές Ομάδες αναλυτικά και κατά τις τρεις άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες των χωρών της ΕΟΚ και χωρίς στο συσχετισμό τους με τους άντρες βουλευτές.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 6 (βλέπε στη συνέχεια), κατά την πρώτη ψηφοφορία, οι γυναίκες βουλευτές εκπροσωπήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το συνολικό αριθμό των 68 βουλευτών. Η κατανομή αυτών των γυναικών σε όλες τις Πολιτικές Ομάδες παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα: την πρώτη θέση πήρε η ΣΟΣ με 25 βουλευτές και ποσοστό 36.76%, τη δεύτερη θέση η ΕΛΚ με 11 βουλευτές και ποσοστό 16.18%, την τρίτη θέση κατέλαβε η ΚΟΜ με 10 βουλευτές και με ποσοστό 14.71%, την τέ-

ταρτη θέση η ΦΙΛ με 8 γυναίκες και με ποσοστό 11.76%, ακολούθησε στην πέμπτη θέση η ΕΔ με 6 βουλευτές και ποσοστό 8.82%, την έκτη θέση κατέλαβε η ΕΔΠ με 4 βουλευτές και ποσοστό 5.88%, την έβδομη η ΤΣΥ με 3 έδρες και με ποσοστό 4.41% και την τελευταία η ΜΕ με 1 βουλευτή και ποσοστό 1.47%.

Πίνακας 6

Εκπροσώπηση γυναικών των χωρών-μελών της ΕΟΚ στις Π.Ο. του Ε.Κ. κατά τις πρώτες, άμεσες και καθολικές εκλογές του 1979

Χώρες	ΣΟΣ	ΕΛΚ	ΕΔ	ΚΟΜ ΕΕΑ	ΦΙΛ	ΕΔΠ ΣΕΔ	ΤΣΥ ΟΥΤ	ΚΕΔ	ΠΡΣ	ΣΑ	ΜΕ	ΣΥΝ.
Βέλγ.	1										1	2
%	50.00										50.00	
Γαλλ.	5	2		4	4	2						17
%	29.41	11.76		23.53	23.53	11.76						
Δαν.	2			1	1		1					5
%	40.00			20.00	20.00		20.00					
Ελλ.	2											2
%	100.00											
Η. Β.	4		6			1						11
%	36.36		54.55			9.09						
Ιρλ.	1					1						2
%	50.00					50.00						
Ιταλ.	1	2		5	1		2					11
%	9.09	18.18		45.45	9.09		18.18					
Κ. Χ.	3	2										5
%	60.00	40.00										
Λουξ.					1							1
%					100.00							
Ο.Δ.Γ.	6	5			1							12
%	50.00	41.67			8.33							
Συν.	25	11	6	10	8	4	3				1	68
%	36.76	16.18	8.82	14.71	11.76	5.88	4.41				1.47	

Κατά τη δεύτερη ψηφοφορία στο συνολικό αριθμό των 81 γυναικών, τόσο η ΣΟΣ, όσο και η ΕΛΚ, διατήρησαν την πρώτη και τη δεύτερη θέση με 32 και 14 βουλευτές και με ποσοστό 39.51% και 17.28% αντίστοιχα. Η ΕΔ πήρε την τρίτη θέση με 9 βουλευτές και με ποσοστό 11.11%, την τέταρτη η ΚΟΜ με 8 βουλευτές και ποσοστό 9.88%, την πέμπτη θέση η ΦΙΛ και η ΕΔΠ με 6 βουλευτές και ποσοστό 7.41% η κάθε μία, την έκτη η ΤΣΥ με 5 βουλευτές και ποσοστό 6.17% και τέλος την έβδομη και τελευταία θέση η ΜΕ με 1 γυναίκα βουλευτή και ποσοστό 1.23%.

Και κατά την τρίτη ψηφοφορία σε συνολικό αριθμό 102 γυναικών, διατήρησαν την πρώτη και τη δεύτερη θέση η ΣΟΣ και η ΕΛΚ με 40 και 18 βουλευτές και με ποσοστό 39.22% και 17.65% αντίστοιχα. Την τρίτη θέση πήρε η ΠΡΣ με 12 βουλευτές και ποσοστό 11.76%, την τέταρτη η ΦΙΛ με 9 βουλευτές και ποσοστό 8.82%, την πέμπτη η ΚΟΜ με 6 βουλευτές και με ποσοστό 5.88%, την έκτη η ΕΔ με 5 έδρες και ποσοστό 4.9%, την έβδομη η ΟΥΤ με 4 βουλευτές και με ποσοστό 3.92%, την όγδοη η ΣΑ με 4 βουλευτές και ποσοστό 3.92%, την ένατη η ΚΕΔ με 2 βουλευτές και

ποσοστό 1.96% και τη δέκατη και τελευταία θέση η ΕΔΠ και η ΜΕ με 1 γυναίκα βουλευτή και με ποσοστό 0.98% η κάθε μια από αυτές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τέλος, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2 και στις τρεις άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες, σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και σε όλες τις Πολιτικές Ομάδες, οι γυναίκες εκπροσωπήθηκαν με το συνολικό αριθμό των 251 γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η συμμετοχή της ΣΟΣ σ' αυτό ήταν 97 βουλευτές και ποσοστό 38.65%, της ΕΛΚ 43 βουλευτές και ποσοστό 17.13%, της ΚΟΜ 24 βουλευτές και ποσοστό 9.56%, της ΦΙΛ με 23 βουλευτές και ποσοστό 9.17%, της ΕΔ 20 βουλευτές και ποσοστό 7.97%, της ΟΥΤ 12 βουλευτές και ποσοστό 4.78%, της ΠΡΣ 12 βουλευτές και ποσοστό 4.78%, της ΕΔΠ με 11 βουλευτές και ποσοστό 4.38%, της ΣΑ 4 βουλευτές και ποσοστό 1.59%, της ΚΕΔ 3 βουλευτές και ποσοστό 1.19% και τέλος της ΜΕ 2 βουλευτές και ποσοστό 0.79%.

γ) Πρώτη γενική διαπίστωση είναι το γεγονός ότι μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης ψηφοφορίας, δεν παρουσιάζονται αξιόλογες διαφοροποιήσεις στη θέση των Πολιτικών Ομάδων σχετικά με την εκπροσώπηση των γυναικών στην Ευρωβουλή. Μια μικρή, αλλά αξιοπρόσεκτη διαφοροποίηση, διαφαίνεται στο γεγονός ότι η ακροδεξιά Πολιτική Ομάδα ΚΕΔ, ανύπαρκτη κατά την πρώτη ψηφοφορία, εισήλθε στο Ευρωκοινοβούλιο κατά τη δεύτερη με 15 βουλευτές από τους οποίους η 1 ήταν γυναίκα. Στην επόμενη, την τρίτη ψηφοφορία, διπλασιάστηκε ο αριθμός των γυναικών και από 1 έγιναν 2, χωρίς όμως να αυξηθεί ο συνολικός αριθμός των μελών της ίδιας Ομάδας.

Εκείνο όμως, το οποίο αποτελεί σημαντική διαφοροποίηση στη σύνθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά την τρίτη άμεση και καθολική ψηφοφορία, είναι η δυναμική εμφάνιση μιας νέας αυτόνομης Πολιτικής Ομάδας, στην οποία αναφερθήκαμε και προηγουμένως, της ΠΡΣ, των Πρασίνων-Οικολόγων. Αυτή η Ομάδα εισήλθε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παίρνοντας την τρίτη θέση μεταξύ των ένδεκα Πολιτικών Ομάδων και αντιπροσωπεύοντας τις γυναίκες με ποσοστό 11.76%. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το υψηλό ποσοστό της εκπροσώπησής τους συγκριτικά με τους άντρες. Στους 30 συνολικά Πράσινους-Οικολόγους βουλευτές οι 18 ήσαν άντρες, (ποσοστό 60%) και οι 12 γυναίκες, (ποσοστό 40%). Αυτό ακριβώς σημαίνει ότι οι λαοί της ΕΟΚ άρχισαν να καταπιάνονται και πολιτικά με το οικολογικό πρόβλημα, που όλο και περισσότερο οξύνεται και κυρίως πιστοποιεί ότι εμπιστεύονται την αντιμετώπισή του, εκτός των άλλων, και στην ευαισθησία

της Ευρωπαϊκής γυναίκας.

Επίσης όπως ήδη τονίστηκε και παραπάνω, οι δυο μεγαλύτερες Πολιτικές Ομάδες, η ΣΟΣ και η ΕΛΚ, διατήρησαν και στις τρεις ψηφοφορίες την πρωτοπορία τους. Η γυναικεία ωστόσο εκπροσώπηση της ΣΟΣ και στις τρεις περιπτώσεις είναι υπερδιπλάσια από εκείνη της ΕΛΚ, γεγονός το οποίο ενισχύει προηγούμενες διαπιστώσεις ότι οι σοσιαλιστικοί πολιτικοί σχηματισμοί των χωρών της ΕΟΚ φαίνεται να βλέπουν και να αντιμετωπίζουν τη γυναίκα με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και εκτίμηση.

Αναλυτικότερα διαπιστώνουμε ότι στην εκπροσώπηση των γυναικών ευρωβουλευτών στις Πολιτικές Ομάδες και κατά τις τρεις διαδοχικές ψηφοφορίες του 1979, 1984 και 1989 παρουσιάσθηκαν οι παρακάτω διαφοροποιήσεις, αυξομειώσεις και αλλαγές: Η ΣΟΣ εκπροσωπήθηκε συνολικά και στις τρεις ψηφοφορίες με 97 γυναίκες βουλευτές. (Πίνακας 2). Στην πρώτη είχε 25 βουλευτές και ποσοστό 25.77%, στη δεύτερη 32 βουλευτές και ποσοστό 32.98% και στην τρίτη 40 βουλευτές και ποσοστό 41.23%. Η ΕΛΚ εκπροσωπήθηκε και στις τρεις ψηφοφορίες συνολικά με 43 βουλευτές. Κατά την πρώτη με 11 βουλευτές και ποσοστό 25.58%, στη δεύτερη με 14 βουλευτές και ποσοστό 32.55% και στην τρίτη με 18 βουλευτές και ποσοστό 41.86%. Η ΚΟΜ εκπροσωπήθηκε συνολικά με 24 βουλευτές. Κατά την πρώτη ψηφοφορία με 10 βουλευτές και ποσοστό 41.66%, τη δεύτερη με 8 βουλευτές και ποσοστό 33.33% και την τρίτη με 6 βουλευτές και ποσοστό 25%). Η ΦΙΛ εκπροσωπήθηκε συνολικά με 23 βουλευτές. Κατά την πρώτη ψηφοφορία με 8 βουλευτές και ποσοστό 34.78%, τη δεύτερη με 6 βουλευτές και ποσοστό 26.08%, και την τρίτη με 9 βουλευτές και ποσοστό 39.13%.

Η ΕΔ διέθετε συνολικά στο Ευρωκοινοβούλιο 20 βουλευτές. Κατά την πρώτη ψηφοφορία 6 βουλευτές και ποσοστό 30%, στη δεύτερη 9 βουλευτές και ποσοστό 45% και στην τρίτη 5 βουλευτές και ποσοστό 25%. Η ΟΥΤ εκπροσωπήθηκε συνολικά με 12 βουλευτές. Κατά την πρώτη με 3 βουλευτές και ποσοστό 25%, στη δεύτερη με 5 βουλευτές και ποσοστό 41.66% και στην τρίτη με 4 βουλευτές και ποσοστό 33.33%. Η ΜΕ εκπροσωπήθηκε στην πρώτη και στην τρίτη ψηφοφορία με 1 βουλευτή και ποσοστό 50% κάθε φορά. Η ΚΕΔ εκπροσωπήθηκε στο Ευρωκοινοβούλιο μόνο στη δεύτερη και την τρίτη ψηφοφορία με ένα βουλευτή κάθε φορά και με ποσοστό 50% αντίστοιχα. Τέλος μόνο κατά την τρίτη ψηφοφορία εκπροσωπήθηκαν η ΠΡΣ με 12 και η ΣΑ με 4 βουλευτές.

Ανάλογα με τη θέση, την οποία πήραν οι Πολιτικές Ομάδες

σχετικά με τον αριθμό των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τη δεύτερη, είναι δυνατόν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες: Σε εκείνες τις Πολιτικές Ομάδες, οι οποίες μείωσαν τον αριθμό των γυναικών βουλευτών, σ' εκείνες που τον αύξησαν και σε εκείνες που εκπροσωπήθηκαν για πρώτη φορά με γυναίκες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τα αποτελέσματα της δεύτερης εκλογής του 1984 συγκριτικά μ' εκείνα του 1979 παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα: α) Τρεις από τις εννέα Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου παρουσίασαν μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης ψηφοφορίας συνολική μείωση 5 γυναικών βουλευτών: 2 η ΚΟΜ, με ποσοστό 20%, 2 η ΦΙΛ, με ποσοστό 25% και 1 η ΜΕ με ποσοστό 100%. β) Αντίθετα κατά την ίδια περίοδο εμφάνισαν 5 Πολιτικές Ομάδες συνολική αύξηση 17 γυναικών βουλευτών και σε ποσοστό 19.12%. Αναλυτικά: 7 η ΣΟΣ, με ποσοστό 28.00%, 3 η ΕΛΚ, με ποσοστό 27%, 3 η ΕΔ, με ποσοστό 50%, 2 η ΣΕΔ, με ποσοστό (50%), 2 η ΟΥΤ, με ποσοστό (66.67%). γ) Η Πολιτική Ομάδα ΚΕΔ εμφανίζεται για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 1984 με 1 γυναίκα βουλευτή.

Όταν σ' αυτή την αύξηση των 17 γυναικών βουλευτών στις Πολιτικές Ομάδες συνυπολογισθούν η 1 της ΚΕΔ, η αύξηση φτάνει τις 18 καθώς επίσης και οι 5 γυναίκες που έχασαν οι τρεις Πολιτικές Ομάδες, η συνολική αύξηση των Πολιτικών Ομάδων κατά τις δεύτερες εκλογές του 1984, συγκριτικά με τις πρώτες του 1979, είναι 13 γυναίκες βουλευτές.

Τα αποτελέσματα της τρίτης εκλογής του 1989, συγκριτικά με εκείνα της δεύτερης του 1984, παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα: α) Τέσσερις από τις εννέα Πολιτικές Ομάδες παρουσίασαν συνολική μείωση 12 γυναικών βουλευτών και με ποσοστό 25.93% στο Ευρωκοινοβούλιο: Η ΕΔ 4 γυναίκες βουλευτές και ποσοστό 44.44%, η ΚΟΜ 3, με ποσοστό 25%, η ΣΕΔ 5, με ποσοστό 83.33% και η ΟΥΤ 1 με ποσοστό 20%. β) Αντίθετα οι τέσσερις από τις εννέα Πολιτικές Ομάδες εμφάνισαν μια συνολική αύξηση 16 γυναικών βουλευτών: Η ΣΟΣ 8 βουλευτές, με ποσοστό 25%, η ΕΛΚ 4, με ποσοστό 28.57%, η ΦΙΛ 3, με ποσοστό 50%, η ΚΕΔ με 1 και ποσοστό 100%. Η Ομάδα ΜΕ εμφανίζεται με 1 γυναίκα βουλευτή. Για τις υπόλοιπες 2 Πολιτικές Ομάδες ΠΡΣ και ΣΑ δε γίνεται λόγος σύγκρισης, αφού αυτές εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μόνο κατά τις εκλογές του 1989.

Όταν λοιπόν συνυπολογισθούν σ' αυτή την αύξηση των 16 γυναικών η 1 της ΚΕΔ, οι 12 γυναίκες βουλευτές της ΠΡΣ και οι 4 της ΣΑ καθώς κι εκείνες οι 12 που έχασαν οι τέσσερις Πολιτι-

κές Ομάδες που προαναφέραμε, τότε η συνολική αύξηση των γυναικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήταν 21 γυναίκες βουλευτές.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις μειώσεις και τις αυξήσεις, οι οποίες εμφανίστηκαν κατά τις άμεσες και καθολικές εκλογές του 1984 και 1989, συγκριτικά με τις προηγούμενες αντίστοιχα, η συνολική και τελική αύξηση των γυναικών βουλευτών στις Πολιτικές Ομάδες της Ευρωβουλής, ήταν 34 γυναίκες βουλευτές.

Γενικά χαρακτηριστικές είναι και οι αυξομειωτικές τάσεις, οι οποίοι παρουσίασαν μερικές Πολιτικές Ομάδες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τη δεύτερη και την τρίτη άμεση και καθολική ψηφοφορία. Η ΚΟΜ εμφάνισε μια μικρή αλλά συνεχιζόμενη μειωτική τάση και στις δυο ψηφοφορίες. Στη δεύτερη φαίνεται να ήταν απώλεια βουλευτών γυναικών, αντίθετα για την τρίτη θα μπορούσε κανένας να υποθέσει ότι η απώλεια ήταν αποσκυρτική. Η συνέχιση, δηλαδή, της ΚΟΜ με τη μετονομασία της σε ΕΕΑ έγινε συγχρόνως με την εμφάνιση της ΣΑ, της Πολιτικής Ομάδας του Συνασπισμού της Αριστεράς, γεγονός που μπορεί να σημαίνει τη μετατόπιση βουλευτών από την ΕΕΑ στην ΣΑ. Σημαντική φαίνεται να είναι και η μειωτική τάση της ΣΕΔ στην τρίτη ψηφοφορία, η οποία από 6 βουλευτές στην δεύτερη έμεινε μόνο με 1 στην τρίτη ψηφοφορία. Αξιοπρόσεκτη εμφανίζεται ωστόσο η σημαντική συνεχής αυξητική τάση, την οποία παρουσίασε η ΣΟΣ. Η εκπροσώπηση των γυναικών βουλευτών αυξήθηκε θεαματικά κατά 7 στη δεύτερη και κατά 8 στην τρίτη ψηφοφορία, γεγονός από το οποίο θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι αυτή η ανοδική πορεία της ΣΟΣ θα συνεχισθεί.

Με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον αναμένονται τα αποτελέσματα της τέταρτης άμεσης και καθολικής ψηφοφορίας το 1994 για την ανάδειξη του νέου Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μετά την παρέλευση πέντε ολόκληρων ετών, τα οποία σηματοδεύτηκαν πραγματικά από κοσμοϊστορικά γεγονότα και πρωτόγνωρες για τον ευρωπαϊκό χώρο κοινωνικο-πολιτικές ανακατατάξεις, θα φανεί καλύτερα και ο μελλοντικός κοινωνικο-πολιτικός προσανατολισμός της Ευρωβουλής. Θα βγουν σημαντικά συμπεράσματα για το κατά πόσο θα επικρατήσει το νέο ή το παλιό, η πολιτική προοδευτικότητα ή ο πολιτικός συντηρητισμός και μαζί τους η θετική ή αρνητική αντιμετώπιση της ευρωπαϊάς στην πολιτική ζωή και ειδικότερα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Συμπεράσματα

Μετά από τις παραπάνω παρατηρήσεις, αναλύσεις και διαπιστώσεις, δόθηκαν, νομίζουμε, απαντήσεις στα αρχικά μας ερωτήματα. Οι αποκαλυπτικοί αριθμοί των δεδομένων παρουσίασαν με σαφήνεια την εικόνα της σύνθεσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τις τρεις πρώτες άμεσες και καθολικές ψηφοφορίες και τη θέση, που η ευρωπαϊά γυναίκα κατέχει σ' αυτό.

Η αρχική μας υπόθεση όχι μόνο επαληθεύτηκε, αλλά και φάνηκε σαφώς ότι στο αντροκρατούμενο Ευρωκοινοβούλιο σχεδόν μόνο μια από στις έξι θέσεις καταλαμβάνεται από γυναίκα. Αυτή η παραστατική εικόνα της Ευρωβουλής, η οποία και αντικατοπτρίζει, λίγο ή πολύ, τις κοινωνικές δομές των χωρών-μελών της ΕΟΚ, οδηγεί στο γενικό συμπέρασμα ότι η Ευρώπη των Δώδεκα είναι ακόμα μακριά από εκείνο το πολιτιστικό επίπεδο το οποίο θα παρέχει ίσα δικαιώματα και ίδιες ευκαιρίες στις γυναίκες, όπως στους άντρες για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Μερικές απ' αυτές τις χώρες κάνουν σημαντικά βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Αξιολογούν θετικά τις γυναίκες, τις εμπιστεύονται και γι' αυτό στέλνουν όλο και περισσότερες ως εκπροσώπους τους στο Ευρωκοινοβούλιο. Άλλες χώρες, αντίθετα, διαβλέπουν εγγενείς και εξωγενείς, βιολογικές και περιβαλλοντικές αδυναμίες στη γυναίκα και δεν τη θεωρούν ικανή να σταθεί όρθια σε εκείνο τον πολυεθνικό ανταγωνιστικό στίβο για να διεκδικήσει ή να υπερασπιστεί με επιτυχία τα εθνικά τους δικαιώματα και συμφέροντα.

Και οι δυο αυτές μορφές εκλογικής συμπεριφοράς είναι αποτέλεσμα πολλών και διαφόρων παραγόντων, γι' αυτό και είναι δύσκολο να ερμηνευθούν και να εξαχθούν συμπεράσματα για τα βαθύτερά τους αίτια. Φαίνεται όμως ότι ούτε η πληθυσμιακή υπεροχή μιας χώρας, που συνεπάγεται και το δικαίωμα για μεγαλύτερη συνολική εκπροσώπηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά ούτε και η βιομηχανική και οικονομική της ανάπτυξη, μπορούν να την κατευθύνουν ή όχι σε μια προοδευτική πολιτική για την παροχή ίσων ευκαιριών και δικαιωμάτων εκπροσώπησης της γυναίκας.

Πέρα όμως απ' αυτά τα κριτήρια, τη μια ή την άλλη μορφή εκλογικής συμπεριφοράς φαίνεται να καθορίζουν οι ίδιες οι προοδευτικές ή συντηρητικές κοινωνικές δομές της κάθε χώρας, οι κοινωνικές προκαταλήψεις, τα ίδια τα δίκαια ή άδικα εκλογικά συστήματα, καθώς και το υψηλό ή το χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο του λαού της. Αβίαστα ωστόσο βγαίνει το συμπέρασμα, ότι οι

χώρες της ΕΟΚ με παραδοσιακές πατριαρχικές δομές και με συντηρητικά χριστιανικά δόγματα δεν εμπιστεύονται εύκολα την εκπροσώπησή τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε γυναίκες, πράγμα το οποίο δρα ανασταλτικά και μειώνει σημαντικά τη συνολική γυναικεία παρουσία στην Ευρωβουλή.

Σε πολύ ενδοπαρόντα συμπεράσματα οδηγεί η κατανομή των γυναικών, άσχετα με την εκπροσώπηση των αντρών βουλευτών, των χωρών-μελών στις ένδεκα Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Καμιά χώρα της Κοινότητας και στις τρεις μέχρι σήμερα κοινοβουλευτικές περιόδους του Ευρωκοινοβουλίου δεν παρέλειψε να εκπροσωπηθεί από γυναίκες βουλευτές και στη Σοσιαλιστική Ομάδα. Μεγαλύτερη ωστόσο βαρύτητα αποδίδεται στο γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών-μελών της ΕΟΚ έδωσε την πρώτη θέση και μάλιστα με υψηλά ποσοστά, σ' αυτήν την Πολιτική Ομάδα. Ακόμα και χώρες συντηρητικές, με πατριαρχική παράδοση καθώς και με τη μικρότερη συνολική γυναικεία παρουσία στο Ευρωκοινοβούλιο, κατέχουν τις πρώτες θέσεις στη Σοσιαλιστική Ομάδα.

Πέρα από τους κάθε είδους ισχυρισμούς, οι οποίοι παρέχουν όχι απλώς λογικοφανείς, αλλά και λογικές εξηγήσεις, η συντριπτική αυτή υπεροχή της Σοσιαλιστικής Ομάδας θα πρέπει να αναζητηθεί στις βασικές πολιτικές και κοσμοθεωριακές αρχές των σοσιαλιστικών σχηματισμών, οι οποίες αρχές σχετίζονται με τη σωστή εκτίμηση της προσωπικής αξίας κάθε ανθρώπου με το σύστημα αξιών, το οποίο επιδιώκει τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας με περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα.

Παρόμοια αλλά λίγο διαφορετική εικόνα παρουσιάζει η εκπροσώπηση των γυναικών στις Πολιτικές Ομάδες, όταν αυτή εξετάζεται σε συνάρτηση με την εκπροσώπηση των αντρών. Καινούργια και προοδευτικά πολιτικά σχήματα, μέσα σ' αυτά και η Σοσιαλιστική Ομάδα, σε αντίθεση με τα παλιά και τα παραδοσιακά, παίρνουν τις πρώτες θέσεις και τα υψηλότερα ποσοστά εκπροσώπησης και αποτελούν αισιόδοξα μηνύματα για μια ανανεωτική προσπάθεια, η οποία γίνεται στην Ευρώπη των Δώδεκα και εκδηλώνεται μ' αυτή την ένδειξη της εμπιστοσύνης και της εκτίμησης στην προσωπικότητα της γυναίκας.

Η σύνθεση και η δύναμη των Πολιτικών Ομάδων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με κριτήριο την κατανομή των γυναικών, άσχετα με την εκπροσώπηση των αντρών σ' αυτές, διαφοροποιείται και πάλι. Η Σοσιαλιστική Ομάδα διατηρεί την πρώτη θέση και η εκπροσώπησή της και κατά τις τρεις αλληπάλληλες άμεσες και καθολικές εκλογές είναι υπερδιπλάσια της δεύτερης Ομάδας,

της Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνει τις προηγούμενες διαπιστώσεις για την ιδιαίτερη θετική στάση των σοσιαλιστικών κομμάτων στο πρόβλημα της ευρωπαϊκής γυναίκας για την παροχή περισσότερων ευκαιριών και τη διεκδίκηση ίδιων με τον άντρα δικαιωμάτων.

Στα αποτελέσματα της δεύτερης, συγκριτικά με εκείνα της πρώτης άμεσης και καθολικής ψηφοφορίας, φαίνεται ελάχιστη αλλά σαφής μείωση της γυναικείας εκπροσώπησης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η μικρή έστω αυξητική τάση που εμφανίζεται στα αποτελέσματα της τρίτης, συγκριτικά μ' εκείνα της δεύτερης άμεσης και καθολικής ψηφοφορίας, παρά την πρόκληση επίσης της αντίστοιχης μ' αυτήν αισιοδοξίας, δε δικαιολογεί την ικανοποίηση κάθε συνειδητού Ευρωπαίου πολίτη. Όταν μάλιστα αναλογισθεί κανένας ότι περισσότερος από το μισό πληθυσμό της ΕΟΚ είναι γυναίκες, θα πρέπει να αισθανθεί ντροπή γι' αυτή τη μικρή εκπροσώπηση της γυναίκας αγγίζοντας τα όρια της δομικής βίας και δείχνει την ανθρώπινη υποκρισία, η οποία εκδηλώνεται με την απόσταση που υπάρχει μεταξύ των συνταγματικών επιταγών και της πρακτικής των χωρών-μελών της ΕΟΚ.

Χωρίς αμφιβολία η σύγχρονη ευρωπαϊά, με βάση τη θέση της στην πολιτική ζωή και στο Ευρωκοινοβούλιο, βρίσκεται πολύ μακριά από τη θέση της Olympia de Gouges, η οποία το 1791 τόλμησε να δημοσιεύσει μια Διακήρυξη για τα δικαιώματα της γυναίκας ως ατόμου και ως πολίτη. Αυτό της το τόλμημα το πλήρωσε ακριβά με την καρατόμησή της, με τη δικαιολογία ότι με συνομοσία προσπάθησε να αναδειχθεί σε πολιτικό πρόσωπο και ότι λησμόνησε εκείνες τις αρετές που αρμόζουν στο φύλο της. Αυτή η ίδια έστω μειονεκτική παρουσία της γυναίκας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μαρτυρεί ότι οι αγώνες δυο αιώνων έδωσαν κάποιους καρπούς. Σ' αυτό το σημείο είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί και το γεγονός ότι το ίδιο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τίμησε εξαιρετικά την ευρωπαϊά γυναίκα στο πρόσωπο της Γαλλίδας ευρωβουλευτή Louise Weiss, την οποία ανέδειξε σε πρώτη πρόεδρό του με άμεση ψηφοφορία το 1979. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι η γυναίκα πρέπει και χρειάζεται να διανύσει ακόμα μακρύ και δύσκολο δρόμο μέχρι την τελική της δικαίωση.

Και είναι αλήθεια ότι η γυναίκα-πολίτης της Ενωμένης Ευρώπης αγωνίζεται συνεχώς και καταβάλλει κάθε προσπάθεια, για να υπερνικήσει παραδοσιακές και συντηρητικές κοινωνικές δομές για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων της. Ξετυλίγει προσεκτικά το μίτο που έχει στα χέρια της και αναζητά διεξόδους για να εξέλθει από τους στενωπούς αδιεξόδους και τον παραδοσιακό της λαβύ-

ρινθο. Όμως δεν αρκεί μόνο η δική της προσπάθεια. Χρειάζεται και η συνεργασία του θρυλικού Θησέα, που θα τηθαसेύσει το τέρας του αντρικού εγωϊσμού και της αντρικής εξουσίας. Ακόμα και η ελάχιστη παραχώρηση της δικής του εξουσίας, ενισχύει τη θέση της γυναίκας και οδηγεί στη διαμόρφωση ευνοϊκών συνθηκών για την παροχή ίσων μ' εκείνον ευκαιριών και δικαιωμάτων στην κοινωνική τους συμβίωση. Έτσι θα οδηγηθεί η σύγχρονη γυναίκα της Ευρώπης στο «μινωϊκό» ανάκτορο, όπου δίπλα στο βασιλιά θα κατέχει κι αυτή περίοπτη θέση στην πολιτική ζωή και στα άλλα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Σημειώσεις

1. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας – από τον Ιούλιο του 1984 έως το Φεβρουάριο του 1992–, 17 Φεβρουαρίου 1992, σ.3.

2. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Κατάλογος των ψηφισμάτων που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά το διάστημα 1989 έως 1992 βάσει εκθέσεων της Επιτροπής για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Φεβρουάριος 1992.

3. Παρασκευόπουλος, Ι., Στοιχεία Περιγραφικής και Επαγωγικής Στατιστικής, Αθήνα 1984. Statistik in den Sozialwissenschaften, Einführung und Kritische Diskussion, Taschenbuch Verlag Gmb H., Hamburg, 1973.

4. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για να φτάσει μέχρι τη σημερινή του μορφή, πέρασε από μερικές εξελικτικές φάσεις. Από την αρχή της ίδρυσης της ΕΟΚ το 1952 μέχρι το 1957 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο λειτουργούσε με την ονομασία Κοινή Συνέλευση με 78 συνολικά αντιπροσώπους απ' όλες τις χώρες-μέλη. Από το 1985 μέχρι το 1972 πήρε την ονομασία Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των έξι με 142 συνολικά αντιπροσώπους και τέλος από το 1973-1979 ήταν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των εννέα με 198 αντιπροσώπους. Αυτοί οι αντιπρόσωποι διορίζονταν από τα κράτη-μέλη και μόνο μετά από τον Ιούνιο του 1979 οι αντιπρόσωποι βουλευτές κάθε χώρας εκλέγονται με άμεσες και καθολικές εκλογές από όλους τους πολίτες της ΕΟΚ.

5. *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 1952-1982. Η εξέλιξη ενός Θεσμού. Τριάντα χρόνια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.* Γενική Διεύθυνση Ερευνών και Τεκμηρίωσης (χ.χ).

6. Vade Mecum 1984. Κατάσταση της 30ης Σεπτεμβρίου 1984.

7. Vade Mecum 1986. Κατάσταση της 1ης Ιουλίου 1986.

8. Vade Mecum 1989. Κατάσταση της 1ης Δεκεμβρίου 1989.

9. Vade Mecum 1992. Κατάσταση της 1ης Δεκεμβρίου 1992.

10. Σχετικά με τον αριθμό των βουλευτών στην Ευρωβουλή, εξαιτίας της γερμανικής επανένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά από πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αποφάσισε να προβεί το 1994 στην

παρακάτω κατά χώρα διεύρυνσή του σε βουλευτές: Βέλγιο: 25, Γαλλία: 87, Δανία: 16, Ελλάδα: 25, Ηνωμένο Βασίλειο: 87, Ιρλανδία: 15, Ισπανία: 64, Ιταλία: 87, Λουξεμβούργο: 6, Κάτω Χώρες: 31, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας: 99 και Πορτογαλία: 25. Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα, Δεκαπενθήμερη έκδοση του Γραφείου στην Ελλάδα της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Χρόνος Έκτος, τ. 19-20, Αθήνα, 1992, σ.4.

11. Σε μια έκθεση-έρευνα για τη θέση των γυναικών στα κέντρα αποφάσεων, που έγινε το 1983 φαίνεται ότι μόνο η Ιρλανδία και οι Κάτω Χώρες εκπροσωπούνταν στα Εθνικά τους Κοινοβούλια με περισσότερες γυναίκες από ό,τι στο Ευρωκοινοβούλιο. Η πρώτη με ποσοστό 8.84% και η δεύτερη με ποσοστό 20.88% στο Ευρωκοινοβούλιο έναντι 6.7% και 20.88% στα Εθνικά Κοινοβούλια αντίστοιχα. Απ' αυτό μπορεί κανένας να υποθέσει ότι αυτές οι περιπτώσεις αποτελούν τις εξαιρέσεις στον κανόνα, που δίνει την πλειοψηφία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Macciocchi, M.A. (Εισηγήτρια), Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εξεταστική Επιτροπή για τη θέση της γυναίκας στην Ευρώπη, 7-12-1983, σ.562.

12. ΣΟΣ (S): Σοσιαλιστική Ομάδα.

ΕΛΚ (PPE): Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Χριστιανοδημοκράτες).

ΕΔ (ED): Ομάδα Ευρωπαίων Δημοκρατών.

ΚΟΜ (COM): Κομμουνιστική Ομάδα και Προσκεείμενοι. Αυτή τη διαδέχτηκε το 1989 η

ΕΕΑ (GUE): Ομάδα για την Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά.

ΦΙΛ (LDR): Φιλελεύθερη, Δημοκρατική και Μεταρρυθμιστική Ομάδα.

Αυτή διαδέχτηκε το 1989 την

(L): Φιλελεύθερη και Δημοκρατική Ομάδα.

ΣΕΔ (RDE): Ομάδα Συνασπισμού των Ευρωπαίων Δημοκρατών. Αυτή διαδέχτηκε το 1984 την

ΕΔΠ (DEP): Ομάδα Ευρωπαίων Δημοκρατών για την Πρόοδο.

ΟΥΤ (ARC): Ομάδα «Ουράνιο Τόξο»: Ομοσπονδία του Ευρωπαϊκού Συνασπισμού Πράσινων και Εναλλακτικών, του Agalen-Ecolo, του Λαϊκού Κινήματος Δανίας ενάντια στη Συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και της Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας, στα Πλαίσια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αυτή διαδέχτηκε το 1974 την

ΤΣΥ (CDI): Ομάδα για τον Τεχνικό Συντονισμό και την Υπεράσπιση Ανεξάρτητων Ομάδων και Βουλευτών.

ΚΕΔ (DR): Ομάδα των Κομμάτων της Ευρωπαϊκής Δεξιάς.

ΠΡΣ (V): Ομάδα των Πράσινων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ΣΑ (CG): Συνασπισμός της Αριστεράς.

ΜΕ (NI): Μη εγγεγραμμένοι.

13. Αντίθετη και περισσότερο ανεξήγητη σ' αυτή την περίπτωση είναι η εξαίρεση του Λουξεμβούργου. Ενώ βρίσκεται στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΟΚ στην αντιπροσώπευση των γυναικών ευρωβουλευτών, η ΣΟΣ έχει το χαμηλότερο ποσοστό (14.28%) σε σχέση με τις άλλες Πολιτικές Ομάδες.

Παράρτημα

Πίνακας 1

Εκπροσώπηση αντρών-γυναίκων των χωρών-μελών της ΕΟΚ στο Ε.Κ.
κατά τις τρεις πρώτες, άμεσες και καθολικές εκλογές 1979, 1984, 1989 και οι Μ.Ο. τους

	Εκλογές Ε.Κ. 1979,1981				Εκλογές Ε.Κ. 1984,1986				Εκλογές Ε.Κ. 1989,1990				Μέσος Όρος				
	Άντ.	Ποσ.%	Γυν.	Ποσ.%	Συν.	Άντ.	Ποσ.%	Γυν.	Ποσ.%	Συν.	Άντ.	Ποσ.%	Γυν.	Ποσ.%	Συν.	Άντ.	Γυν.
Χώρες	22	91.67	2	8.33	24	20	83.33	4	16.67	24	20	83.33	4	16.67	24	86.11	13.89
Βέλγ.	64	79.01	17	20.99	81	64	79.01	17	20.99	81	63	77.78	18	22.22	81	78.60	21.40
Γαλλ.	11	68.75	5	31.25	16	10	62.50	6	37.50	16	10	62.50	6	37.50	16	64.58	35.42
Ελλ.	22	91.67	2	8.33	24	22	91.67	2	8.33	24	23	95.83	1	4.17	24	93.06	6.94
Η. Β.	70	86.42	11	13.58	81	69	85.19	12	14.81	81	69	85.19	12	14.81	81	85.60	14.40
Ιρλ.	13	86.67	2	13.33	15	13	86.67	2	13.33	15	14	93.33	1	6.67	15	88.89	11.11
Ισπ.	-	-	-	-	-	55	91.67	5	8.33	60	51	85.00	9	15.00	60	88.33	11.67
Ιταλ.	70	86.42	11	13.58	81	74	91.36	7	8.64	81	71	87.65	10	12.35	81	88.48	11.52
Κ. Χ.	20	80.00	5	20.00	25	18	72.00	7	28.00	25	18	72.00	7	28.00	25	74.67	25.33
Λουξ.	5	83.33	1	16.67	6	3	50.00	3	50.00	6	3	50.00	3	50.00	6	61.11	38.89
Ο.Δ.Γ.	69	85.19	12	14.81	81	65	80.25	16	19.75	81	71	71.72	28	28.28	99	79.05	20.95
Ποστ.	-	-	-	-	-	24	100.00	0	0.00	24	21	87.50	3	12.50	24	93.75	6.25
Συν.	366	84.33	68	15.67	434	437	84.36	81	15.64	518	434	80.97	102	19.03	536	83.22	16.78

Πίνακας 2

Συνολική εκπροσώπηση των γυναικών βουλευτών κατά χώρες-μέλη της ΕΟΚ στις Π.Ο. του Ε.Κ. κατά τις τρεις πρώτες, άμεσες και καθολικές εκλογές 1979, 1984, 1989

Χ.Υ.	ΣΟΣ			ΕΑΚ			ΕΑ			ΚΟΜΜΕΑ			ΦΠΑ			ΕΑΠ.ΣΕΑ			ΤΕΥ.ΟΥΤ.			ΚΕΑ			ΠΡΣ			ΣΑ			ΜΕ						
	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989	1979	1984	1989				
ΒΟΥΛ.	1	3	2	1	1	1																															
Σ	10.00	30.00	20.00	10.00	10.00																																
ΓΟΛ.	5	6	2	1	1																																
Σ	9.62	11.54	11.54	3.85	1.92	1.92																															
Δοκ.	2	1	2																																		
Σ	11.76	5.88	11.76																																		
ΕΛΛ.	2	1																																			
Σ	40.00	20.00	20.00	20.00	20.00																																
Η.Β.	4	5	7																																		
Σ	11.43	14.29	20.00																																		
Ιταλ.	1																																				
Σ	20.00			20.00	20.00																																
Γερμ.		4	5																																		
Σ	28.57	35.71		14.29																																	
Γουβ.	1	1	2	1	2																																
Σ	3.57	7.14	3.57	7.14	3.57	7.14																															
Κ.Χ.	3	3	3	2	3	2																															
Σ	15.79	15.79	10.53	15.79	10.53																																
Δουβ.	1			1	1																																
Σ	14.29			14.29	14.29																																
Ο.Α.Γ.	6	8	13	5	5	7																															
Σ	10.71	14.29	23.21	8.93	8.93	12.50																															
Ποστ.		1																																			
Σ		13.33																																			
Συν.	25	32	40	31	14	18	6	9	5	10	8	6	8	6	9	4	6	1	3	5	4	1	2	12	4	1	1	68	81	102	251						
Σ	9.96	12.75	15.94	4.38	5.58	7.17	2.39	3.59	1.99	3.98	3.19	2.39	3.19	2.39	3.59	1.59	2.39	0.40	1.20	1.99	1.39	0.40	0.80	4.78	1.59	0.40	0.40	0.80	4.78	1.59	0.40	0.40	0.80	4.78	1.59		
Ολ.	97			43			20			24				23		11			12			3		12	4		2										

Πίνακας 3
Εκπροσώπηση αντρών-γυναικών βουλευτών των χωρών-μελών της ΕΟΚ κατά Π.Ο. στο Ε.Κ.
κατά τις τρεις πρώτες, άμεσες και καθολικές εκλογές του 1979

Χώρες	ΣΟΣ		ΕΑΚ		ΕΔ		ΚΟΜ.ΕΕΑ		ΦΙΛ		ΕΑΠ.ΣΕΑ		ΤΣΥ.ΟΥΤ		ΜΕ		ΣΥΝΟΛΟ		
	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	
ΒΕΛγ.	6	1	10				4						2		1		22	2	
%	85.71	14.29	100.00				100.00						100.00		100.00		100.00	91.67	8.33
Γαλλ.	17	5	7	2			15	4	12	4	13	2					64	17	
%	77.27	22.73	77.78	22.22			78.95	21.05	75.00	25.00	86.67	13.33					79.01	20.99	
Δαν.	2	2	1		2		1	2	2	1	1		3	1			11	5	
%	50.00	50.00	100.00		100.00		100.00	66.67	33.33	100.00			75.00	25.00			68.75	31.25	
Ελλ.	8	2	8				4								2		22	2	
%	80.00	20.00	100.00				100.00								100.00		91.67	8.33	
Η. Β.	14	4			55	6									1		70	11	
%	77.78	22.22			90.16	9.84									100.00		86.42	13.58	
Ιταλ.	3	1	4						1		4	1	1				13	2	
%	75.00	25.00	100.00						100.00		80.00	20.00	100.00				86.67	13.33	
Ισπ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
%																			
Γραλ.	13	1	28	2			19	5	4	1			2	2	4		70	11	
%	92.86	7.14	93.33	6.67			79.17	20.83	80.00	20.00			50.00	50.00	100.00		86.42	13.58	
Κ. Χ.	6	3	8	2					4						2		20	5	
%	66.67	33.33	80.00	20.00					100.00						100.00		80.00	20.00	
Λουξ.	1		3						1	1							5	1	
%	100.00		100.00						50.00	50.00							83.33	16.67	
Ο.Δ.Γ.	29	6	37	5					3	1							69	12	
%	82.86	17.14	88.10	11.90					75.00	25.00							85.19	14.81	
Ποστ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
%																			
Συν.	99	25	106	11	57	6	38	10	31	8	18	4	8	3	9	1	366	68	
%	79.84	20.16	90.60	9.40	90.48	9.52	79.17	20.83	79.49	20.51	81.82	18.18	72.73	27.27	90.00	10.00	84.33	15.67	

Πίνακας 4

Εκπροσώπηση αντρών-γυναικών βουλευτών των χωρών-μελών της ΕΟΚ κατά Π.Ο. στο Ε.Κ. κατά τις δεύτερες, άμεσες και καθολικές εκλογές του 1984

Χώρες	ΣΟΣ		ΕΛΚ		ΕΑ		ΚΟΜ.ΕΕΑ		ΦΙΛ		ΕΔΙ.ΣΕΑ		ΤΕΥ.ΟΥΤ		ΚΕΑ		ΜΕ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.
Βέλγ.	5	3	5	1					5				4				1		20	4
%	62.50	37.50	83.33	16.67					100.00				100.00				100.00		83.33	16.67
Γαλλ.	14	6	8	1					8	2	3	16	4				9		64	17
%	70.00	30.00	88.89	11.11					80.00	20.00	80.00	20.00					90.00		79.01	20.99
Δαν.	3	1	1						1	1			3	1					10	6
%	75.00	25.00	100.00						100.00	50.00			75.00	25.00					62.50	37.50
Ελλ.	9	1	8	1													1		22	2
%	90.00	10.00	88.89	11.11					100.00								100.00		91.67	8.33
Η.Β.	28	5			40	6						1					1		69	12
%	84.85	15.15			86.96	13.04						100.00					100.00		85.19	14.81
Ιρλ.			5	1															13	2
%			83.33	16.67															86.67	13.33
Ισπ.	32	4	7		12	1													55	5
%	88.89	11.11			92.31	7.69													91.67	8.33%
Ιταλ.	12		26	1															74	7
%	100.00		96.30	3.70															91.36	8.64%
Κ.Χ.	6	3	5	3															18	7
%	66.67	33.33	62.50	37.50															72.00	28.00
Λοιπ.	1	1	2	1															3	3
%	50.00	50.00	66.67	33.33															50.00	50.00
Ο.Δ.Γ.	25	8	36	5															65	16
%	75.76	24.24	87.80	12.20															80.25	19.75
Ποστ.	6		2																24	
%																				
Συν.	141	32	105	14	54	9													437	81
%	81.50	18.50	88.24	11.76	85.71	14.29	81.82	18.18	85.71	14.29	81.82	18.18	76.19	23.81	93.75	6.25	100.00	84.36	15.64	

Πίνακας 5
Εκπροσώπηση αντρών-γυναικών βουλευτών των χωρών-μελών της ΕΟΚ κατά Π.Ο. στο Ε.Κ.
κατά τις τρίτες, άμεσες και καθολικές εκλογές του 1989

Χώρας	ΣΟΣ		ΕΑΚ		ΕΔ		ΚΟΜ.Ε.Ε.Α		Φ.Ι.Α		ΕΔ.Π.Σ.Ε.Δ		ΤΣ.Υ.ΟΥ.Τ		Π.Ρ.Σ		Σ.Α		Κ.Ε.Α		Μ.Ε		ΣΥΝΟΛΟ				
	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.	Αντ.	Γυν.			
Βέλγ.	6	2	6	1			4						1		2	1				1				2	0		
%	75.00	25.00	85.71	14.29			100.0						100.0		66.67	33.33				100.0				83.33	16.67		
Γαλλ.	15	6	5	1			10	2	14	1			1		4	4				8	1		2	63	18		
%	71.43	28.57	83.33	16.67			83.33	16.67	93.33	6.67			100.0		50.0	50.00				57.10	42.86		100.0	77.78	22.22		
Δαν.	2	2	2		1	1	2	1	1				2	2										10	6		
%	50.00	50.00			50.00	50.00	66.67	33.33	100.0				50.00	50.00										62.50	37.50		
Ελλ.	9		10	1																				23	1		
%	100.0		90.91	9.09																				95.83	4.17		
Η.Β.	39	7	1		28	4								1									1		69	12	
%	84.78	15.22	100.0		87.50	12.50							100.0										100.0		85.19	14.81	
Ιρλ.	1		3	1						2				1											14	1	
%	100.0		75.00	25.00						100.0				100.0											93.33	6.67	
Ιταλ.	22	5	14	2	3	1	5	1	2				2	2	1								2		51	9	
%	81.48	18.52	87.50	12.50	75.00	25.00	83.33	16.67	100.0				100.0	100.0									100.0		85.00	15.00	
Γερμ.	12	1	26	2	17	5	3						3	3	6	1							4	1	71	10	
%	92.31	7.69	92.86	7.14	77.27	22.73	100.0						100.0	85.71	14.29								80.00	20.00	87.65	12.35	
Κ.Χ.	5	3	8	2						3	1				1	1								1		18	7
%	62.50	37.50	80.00	20.00			75.00	25.00						50.00	50.00								100.0		72.00	28.00	
Λουξ.	2		1	1						2															3	3	
%	100.0		50.0	50.00																					50.00	50.00	
Ο.Δ.Γ.	24	13	34	7			3	1					1	4	4	1	1	1	5	1				71	28		
%	64.86	35.14	82.93	17.07			75.00	25.00					100.0	50.00	50.00	50.00	50.00	50.00	83.33	16.67				71.72	28.28		
Ποστ.	6	1	3				9	1							1	3									21	3	
%	85.71	14.29					90.00	10.00							100.0	100.0									87.50	12.5	
Συν.	143	40	113	18	29	5	21	6	41	9	23	1	10	4	18	12	12	4	14	2			10	1	434	102	
%	78.14	21.86	86.26	13.74	85.29	14.71	77.78	22.22	82.00	18.00	95.83	4.17	71.43	28.57	60.00	40.00	75.00	25.00	87.50	12.50			90.91	9.09	80.97	19.03	